

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
STRATEGINIO VALDYMO IR POLITIKOS FAKULTETO
POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

VALDAS ŠIDLA
Teisės ir valdymo vakarinių studijų programa

EUROPOS PARLAMENTO VIDAUS VEIKLOS REGLAMENTAVIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. habil. dr. Vygandas K. Paulikas

Konsultantas –
Lekt. Andrius Janukevičius

Vilnius, 2006

TURINYS

ĮVADAS	3
1. EUROPOS PARLAMENTO ISTORINĖ RAIDA	5
1.1. Europos Sąjungos idėja	5
1.2. Europos Bendrijų institucijų formavimasis	6
1.3. Europos Parlamento funkcijos.....	14
1.3.1. Teisės aktų leidimo galia	15
1.3.2. Teisė tvirtinti Europos Sąjungos biudžetą.....	17
1.3.3. Demokratinė kontrolė.....	18
2. EUROPOS PARLAMENTO STRUKTŪRA.....	21
2.1. Europos Parlamento struktūriniai padaliniai	21
2.2. Europos Parlamento Pirmininkas	22
2.3. Frakcijos	24
2.4. Parlamentiniai komitetai.....	26
2.5. Biuras.....	30
2.6. Kvestorių kolegija	30
2.7. Delegacijos	31
2.8. Generalinis sekretoriatas.....	31
2.9. Kiti struktūriniai padaliniai.....	32
3. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS	36
3.1. Seimo struktūriniai padaliniai.....	36
3.2. Seimo Pirmininkas.....	37
3.3. Seimo valdyba	39
3.4. Seimo komitetai ir komisijos.....	41
3.5. Parlamentinės delegacijos ir tarparlamentinių ryšių grupės.....	44
3.6. Seniūnų sueiga.....	44
3.7. Seimo kancleris	46
3.8. Seimo frakcijos.....	47
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	50
LITERATŪROS SĄRAŠAS	51
SANTRAUKA	53
SUMMARY	54
PRIEDAI	55

IVADAS

*Šiais neramiais laikais Europos Sąjunga kaip niekad reikalinga.
Aš tikiu politine Europa. Ji yra būtina šiame globalizacijos pasaulyje.
(EP pirmininkas Josep Borrell Fontelles)*

Temos aktualumas ir problematika. Europos Parlamentinė Asamblėja (*ECSC Parliamentary Assembly*), remiantis Europos anglies ir plieno bendrijos sutartimi (toliau – EAPB sutartis) buvo įkurta 1952 m., tačiau nuo 1962 m. kovo 30 d. iki dabar ši institucija vadinama Europos Parlamentu (*European Parliament*). Tai viena iš penkių pagrindinių ES institucijų. Šiuo metu 732 Europos Parlamento nariai, kurie buvo išrinkti 2004 m. birželio mėn. kiekvienoje iš 25 valstybių narių¹, atstovauja 457 milijonus ES piliečių. Kaip teigia Parlamento pirmininkas *Josep Borrell Fontelles*, „šiandien Europos Parlamento nariai mokosi gyventi ir dirbti drauge, pažinti vieni kitus, sugretinti savo kultūras ir suprasti jų skirtumus. Šiuo metu, kai ES išgyvena nelengvą su jos plėtra susijusį laikotarpį, turime suprasti, kad mūsų skirtumai ir yra tikroji vertybė ir turtas. Privalome pasitelkti šiuos skirtumus savo naudai, stiprindami Europos Sąjungos sanglaudą, suteikdami jai prasmę, kad kiekvienas asmuo galėtų didžiuotis būdamas tiek savo valstybės, tiek Europos piliečiu.“² Taigi sparčiai besiplečiantis ES valstybių narių, tuo pačiu ir Europos Parlamento narių skaičius, savaime suprantama, sunkina Europos Parlamento vidaus darbą ir skatina ieškoti efektyvių būdų, kad Europos piliečiai būtų tinkamai atstovaujami. Europos Parlamento pirmininko žodžiais tariant, valstybių narių deleguoti atstovai plūša, kurdami mūsų bendrus Europos namus.³ Taigi, šiame magistro baigiamajame darbe, analizuosiu kokia yra Europos Parlamento vidaus veiklos organizavimo tvarka, sparčiai besiplečiant ES sienoms.

Darbo naujumas ir problemos ištyrimo lygis. Darbo naujumą sąlygoja tai, kad Lietuvos teisės teoretikai sistemiškai neanalizavo Europos Parlamento vidaus veiklos reglamentavimo.

Europos Parlamentas yra labai svarbi ES institucija. Europos Parlamentas kartu su 25 vyriausybėms atstovaujančia Ministrų Taryba nuolat rengia teisės aktus, turinčius tiesioginę įtaką kasdieniam mūsų gyvenimui, įvairiose ES kompetencijos srityse, tokiose kaip aplinkos ir vartotojų apsauga, darbo sąlygų gerinimas, vaikų teisių apsauga, ypač su internetu susijusiose srityse, lyčių lygybės skatinimas, galimybių susipažinti su naujomis technologijomis vystymas. Europos Parlamentas taip pat nuolat dalyvauja svarbiose diskusijose dėl Europos ateities. Todėl svarbu išanalizuoti pagal kokią nusistovėjusią vidaus tvarką dirba 25 valstybių narių deleguoti parlamentarai.

¹ Nuo 2007 m. sausio 1 d. ES pilnateisėmis valstybėmis narėmis tapo Rumunija ir Bulgarija. Toliau Magistro baigiamajame darbe minimos 25 ES valstybės narės.

² <http://www.europarl.europa.eu/parliament/public.do?language=lt>; žiūrėta 2006-10-03.

³ Ten pat.

Nagrinėdamas šią pasirinktą temą analizuosiu sekančius teisės aktus: Europos Bendrijų steigimo sutartį, Europos Parlamento darbo tvarkos taisykles, Lietuvos Respublikos Konstituciją, Lietuvos Respublikos Seimo statutą. Taip pat remsiuosi *prof. V. Pauliko, A. Junevičiaus, R. Mc Allister, N. Nugen* ir kitų autorių tyrinėjimais.

Darbo objektas. Europos Parlamento vidaus veiklos reglamentavimas.

Darbo dalykas. Europos Parlamento struktūriniai vienetai: pirmininkas, frakcijos, parlamentiniai komitetai, biuras, generalinis sekretoriatas, delegacijos, kvestorių kolegija. Taip pat apžvelgsiu kaip vyksta darbas Europos Parlamento mažesniuose padaliniuose: vadovybės generaliniame direktorate ar personalo generaliniame direktorate.

Darbo tikslas – išnagrinėti Europos Parlamente vyraujančią vidaus darbo organizavimą, lyginant jį su Lietuvos Respublikos Seime galiojančiu vidaus darbo organizavimu.

Pagal minėtą darbo tikslą, iškeliu šiuos **uždavinius**:

- 1) Apžvelgti Europos Parlamento istorinę raidą;
- 2) Išanalizuoti Parlamente vyraujančius vidaus darbo organizavimo principus;
- 3) Išanalizuoti LR Seime vyraujančius vidaus darbo organizavimo principus;
- 4) Objektyviai palyginti Europos Parlamente ir LR Seimo vidaus veiklos panašumus ir trūkumus.

Iškeliami hipotezė – Europos Parlamento vidaus veikla skiriasi nuo LR Seime vyraujančio darbo organizavimo.

Darbe naudojami metodai:

- 1) Analizės metodas;
- 2) Apibendrinimo metodas;
- 3) Lyginamasis istorinis metodas;
- 4) Lyginimo metodas;
- 5) Teisinių dokumentų analizės metodas.

Darbo struktūra. Darbas sudarytas iš įvado, trijų dalių (pirmoje dalyje analizuojama Europos Parlamento istorinė raida, antroje – dabar galiojanti Europos Parlamento struktūra su reglamentuota vidaus veikla, o trečioje – LR Seimo struktūra ir jo vidaus veiklos reglamentavimas bei panašumai/skirtumai lyginant su Europos Parlamentu), toliau seka išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, santraukos lietuvių bei anglų kalbomis bei darbo priedai.

1. EUROPOS PARLAMENTO ISTORINĖ RAIDA

1.1. Europos Sąjungos idėja

Vieningos Europos idėja turi galias istorines šaknis. Jų galima aptikti Erasmoso raštuose ir Romos imperijos laikų dvasiose, kuri vėliau įkvėpdavo intelektualus ir generolus. Nors menų ir literatūros dėka Europoje buvo jaučiamas kultūrinis bendrumas, tačiau nei karinis užkariavimas, nei utopinės mintys negalėjo įgyvendinti vieningos Europos idėjos. Užkariavimai tik dar labiau pagilindavo susiskaldymą ir priešišumą, o intelektualų išplėtoti integracijos planai likdavo neįgyvendinti dėl jų politinės galios silpnumo.⁴

Ne mažiau Europoje kariauta Viduramžiais ir vėlesniais šimtmečiais. Tarp Prancūzijos ir Anglijos vyko šimtmečio karas (1337-1453 m.). Žemyno pietuose vyko nesibaigiantys karai su Osmanų imperija, Rytuose – su totoriais – mongolais, vyko kryžiaus žygiai.

Praktiškai Europos valstybių Sąjunga buvo matoma kaip galimybė ginantis nuo stambių ir galingų priešininkų. XV a. Sąjunga, apie kurią tuo metu buvo galvojama, galėjo būti tik monarchų susivienijimas. P. Debua siūlė pirmiausia sukurti kunigaikščių sąjungą kaip aukščiausią valdymo organą. Ž. Ž.Russo buvo už Europos Sąjungą, bet skeptiškai vertino jos sukūrimą kaip kunigaikščių susivienijimą. E. Kantas rašė apie Europos valstybių federaciją kaip priemonę užtikrinant taiką. Tačiau valstybių sąjunga nesusikūrė, nes nesusiformavo judėjimai, nesubrendo tam istorinės ištakos.⁵

Galima pastebėti, jog idėjos apie susivienijimą neužgeso, bet laikas nuo laiko tapdavo aktualiomis. Apie taiką ir sutarimo paieškas daugiausia svarstoma karinių katastrofų ir kitų nelaimių metu. Valdovų varžybos, jų siekis įtvirtinti ir išplėsti savo valdžią, sąlygojo aštrią konkurenciją, peraugusią į asmeninius karus ir leidusią tik ribotas ir laikinas sąjungas, kurios buvo nukreiptos vieno prieš kitą. Daugelis projektų numatė sukurti gynybines ar puolamąsias karines sąjungas. Tačiau ėmė reikštis ir ekonominių interesų pradai. Kartu su siekiu išsaugoti valstybės nepriklausomybę ir vientisumą, imta kelti prekybos laisvės reikalavimai. Didžiųjų ir stipriųjų valstybių valdovai siekė greičiau įsiviešpatauti Europoje, o ne sutarimo ir taikos.

Vis dėlto per devynioliktąjį amžių ekonominę integraciją ir laisvesnę prekybą tarp Europos valstybių kaip pažangią politikos kryptį ėmė pripažinti daugelis įtakingiausių politikų. Tik XX amžiuje po pirmojo pasaulinio karo Europos vienijimosi idėjos vėl grįžo į politinį gyvenimą. Paneuropinio judėjimo lyderis grafas R. Kudenhovas – Kalergi iškėlė planą sukurti Europos suvienytąsias valstijas. Jaučiama Amerikos pavyzdžio įtaka. Šios idėjos nebuvo

⁴ Varnienė J. Istorija: Civilizacijos, Lietuva, Pasaulis. – Vilnius: Arlila, Leidėjų asociacija BIBLION, 2000. P. 30-31.

⁵ Tatham A. Europos Sąjungos teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 6.

palaikomos valstybių veikėjų ir lyderių politinių partijų. 1927 m. A. Bryanas paneuropinės sąjungos garbės prezidentas pasiūlė įkurti Europos Sąjungą Tautų Sąjungos ribose. Šiam planui tarp Europos valstybių turėjo būti nustatyti santykiai, primenantys federaliniu bei buvo teigiama, kad valstybės neapribos savo suverenių teisių. Bryano planas nebuvo priimtas Europoje, nes buvo baiminamasi prarasti suverenitetą.⁶ Beto, Tautų Sąjungoje didžiosios valstybės vaidino dominuojantį vaidmenį.

Po Antrojo pasaulinio karo, vykusio 1939-1945 metais, Europos valstybės turėjo bendrą interesą – atstatyti nuniokotą kontinentą. Ilgus amžius prieš tai vykusių vietinių ir regioninių konfliktų skaudūs padariniai Europos tautas skatino ieškoti naujų sprendimų, skirtingų nei diskredituotosios sistemos, kuriose kiekviena nacionalinė valstybė veikė atskirai. Pokario situacija buvo palanki tam, kad visuomenėje plistų požiūris, jog Europa turi eiti integracijos keliu. Šios vizijos siekiai labai greitai susidūrė su politinės realybės kliūtimis. 1945 m. pasibaigus karui, kontinentas tapo padalytas į du politinės galios blokus ir greitai pasidarė akivaizdu, jog Europos integracijos planai bent iš pradžių gali apimti tik Vakarų Europą. Todėl Vakarų Europos šalys patyrė didelę suirutę, kurią dar labiau aštrino Sovietų Sąjungos baimė. Pastarosios agresyvi politika liudijo galimas jos karines atakas prieš kitas valstybes bei ardomosios veiklos organizavimą. Vakarų Europos valstybės nerimavo ne vien dėl potencialios SSSR agresijos. Ne mažiau buvo nerimaujama dėl Vokietijos atsigavimo, jos galių sustiprėjimo ir dėl to galimų naujo karo grėsmių Europoje. Rytinė Europos dalis pateko Sovietų Sąjungos viešpatavimo įtakon, iš kurios ėmė vaduotis 1980-ųjų pabaigoje.

1.2. Europos Bendrijų institucijų formavimasis

Pokario Europos šalių atgaivinimu bei vienijimuisi buvo suinteresuotos ir JAV, kurios teikė didelę materialinę paramą, skatinamos ne vien tik dosnumo, bet ir dėl galimos gyvybiškai svarbių šalių žlugimo grėsmės šaltojo karo sąlygomis. Maršalo planas (1947 m.) buvo svarbiausias veiksnys, nulėmęs itin sparčius Vakarų Europos valstybių materialinio atstatymo ir dvasinio atsigavimo tempus. 1947 m. birželio mėnesį generolas G. Maršalas, tuo metu ėjęs JAV valstybės sekretoriaus pareigas, Harvardo universitete paskelbė planą, kuris buvo pavadintas jo vardu ir pagal kurį visai Europai (įskaitant SSSR) buvo pasiūlyta ekonominė pagalba su sąlyga, kad Europos šalių vyriausybės imsis atsakomybės už šio plano įgyvendinimą. Pagal jį iki 1952 m.

⁶ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 65.

buvo skirta 13 milijardų JAV dolerių pramonės ir žemės ūkio atgaivinimui, finansų stabilizavimui.⁷

Šešiolika Vakarų Europos valstybių įsteigė Europos ekonominio bendradarbiavimo komitetą, kuris apskaičiavo prekių ir užsienio valiutos poreikius 1948-1952 metams. Šis komitetas 1948 m. buvo pertvarkytas į nuolat veikiančią Europos Ekonominio Bendradarbiavimo organizaciją (EEBO).⁸

EEBO įsteigimas sutapo su Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Belgijos, Olandijos ir Liuksemburgo (pastarosios trys nuo muitų sąjungos sudarymo 1947 m. sutrumpintai vadinamos Beneliuksu) Briuselio sutarties pasirašymu 1948 m. kovo 17 dieną. Ši sutartis, kaip ir 1947 m. Diunkerke pasirašyta Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos sutartis, buvo formalus karinis aljansas nukreiptas prieš galimą naują Vokietijos karinę grėsmę.

1950 m. Prancūzijos užsienio reikalų ministras Robertas Šumanas paskelbė deklaraciją. Joje buvo teigiama: „...norint suartinti Europos tautas, reikia panaikinti nuo amžių tarp Prancūzijos ir Vokietijos egzistuojančias priešybes. Kad ir kokie būtų veiksmai, jie visų pirma turi apimti šias dvi valstybes.Prancūzijos vyriausybė siūlo visą Prancūzijos ir Vokietijos anglių ir plieno pramonę pavesti valdyti bendrai Aukštajai valdybai, veikiančiai kitoms Europos valstybėms atviroje organizacijoje. Bendra anglių ir plieno gamyba turėtų nedelsiant garantuoti galimybę kurti bendrus ekonominės raidos pamatus – tai būtų pirmas žingsnis link Europos federacijos....įtvirtinus gamybos savitarpio priklausomybę, joks karas tarp Prancūzijos ir Vokietijos ne tik neįsivaizduojamas, bet ir materialiai neįmanomas“.⁹

R. Šumano vardu pavadinta iniciatyva labiau priklausė Ž. Mone, Prancūzijos nacionalinės planavimo komisijos vadovui, per karus daugiausiai nuveikusiam koordinuojant prieš Vokietiją nukreiptus sąjungininkų veiksmus. Jis buvo giliai įsitikinęs tinkamos struktūros institucijų verte, suburiant žmones bendrų tikslų siekiui.¹⁰

R. Šumano deklaracija buvo ne pirmoji pokario Europoje gimusi iniciatyva siekiant suvienyti žemyno valstybes. 1949 m. balandį buvo pasirašyta Šiaurės Atlanto sutarties organizacijos (NATO) sutartis, į kurią dėl suprantamų priežasčių dar nebuvo priimta Vokietijos Federacinė Respublika. Tokiu būdu buvo sutvarkyti Vakarų Europos gynybiniai klausimai ir buvo galima atsidėti vien ekonominiams bei politiniams Europos vienijimo reikalams.

R. Šumano iniciatyva įsteigti EAPB buvo palankiai įvertinta Vakarų Vokietijoje. Nors ir daugianacionalinės sudėties, ši organizacija buvo kuriama dviejų valstybių – Prancūzijos ir Vokietijos, siekiant politinių ir ekonominių tikslų. Prancūzijos siekis įkurti EAPB aiškiai rodė

⁷ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 6.

⁸ Nugent N. The Government and Politics of the European Union. PALGRAVE MACMILLAN Houndmills, Basingstone, Hampshire RG21 6XS 175 Fifth Avenue, New York, N.Y.10010, 2003. P. 13.

⁹ Allister Mc R. Nuo Europos Bendrijos iki Europos Sąjungos. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 4.

¹⁰ Ten pat.

jos politikos posūkį partnerystės su Vokietija link, ir tai buvo svarbiausias pokario Europos įvykis. Prancūzija atvirai pareiškė norą susitaikyti su Vokietija.

1951 metų balandį šešios valstybės (Prancūzija, Vokietija, Italija, Belgija, Liuksemburgas, Olandija) Paryžiuje pasirašė EAPB steigimo sutartį, kuri įsigaliojo 1952 metais. Pagal sutartį buvo suformuotos bendros visoms šešioms valstybėms valdžios institucijos vieningų anglies ir plieno politikų įgyvendinimui: EAPB Vyriausioji valdyba, EAPB Teismas; EAPB Ministrų Taryba, EAPB Asamblėja (Parlamentas).¹¹

Europos susivienijimo šalininkams EAPB įsteigimas buvo viso labo tik pirmas žingsnis, o ne galutinis tikslas. Anglių ir plieno pramonės svarba valstybių ekonomikose palaipsniui mažėjo. Pasaulis vis daugiau naudojo iš naftos išgaunamos energijos ir jau matė didelę branduolinės energetikos svarbą ateities pramonėje ir ekonomikoje.

Nuo šeštojo dešimtmečio pradžios ekonominio pobūdžio integracija buvo laikoma kaip vienintelis kelias į ateitį. Egzistavo du skirtingi požiūriai: didinti atskirų sektorių integraciją (tai palaikė Monne'as), arba sukurti bendrą rinką (jį palaikė P. H. Spaakas, buvęs Belgijos užsienio reikalų ministras). Galiausiai abu požiūriai virto sėkmingais sprendimais. 1955 m. užsienio reikalų ministrų susitikime Mesinoje buvo pasiekta pažanga tiek atominės energetikos integracijos srityje, tiek muitų sąjungos ir bendrosios rinkos kūrimo. P. H. Spaako vadovaujama komisija 1956 m. parengė ataskaitą. Ši komisija vėliau buvo transformuota į Sutarties rengimo konferenciją. Joje sudarytos dvi sutartys: Europos Ekonominės Bendrijos (toliau – EEB) ir Europos Atominės Energijos Bendrijos (toliau – Euroatomo) Sutartis. Euroatomo sutartis, kaip ir EAPB, buvo šakinio pobūdžio.¹²

Mano nuomone, EEB sutartis buvo radikalesnis ir visiškai kitokio pobūdžio dokumentas. Jos tikslas buvo panaikinti kliūtis, - tiek valstybinio, tiek ir privataus pobūdžio – prekybai tarp valstybių narių, taip pat suderinta politika suvienodinti tam tikras valstybinio reguliavimo sąlygas.

Didžiosios Britanijos nepritartimas EEB vykdomai integracijos formai vertė ją ieškoti šalininkų laisvesnei organizacijos formai, kuri, skatindama laisvą prekybą, nevestų į Didžiosios Britanijos suvereniteto apribojimą. Dėl to 1960 m. buvo pasirašyta Stokholmo konvencija, įkūrusi Europos Laisvosios Prekybos Asociaciją (toliau – EFTA), kurios pirmieji nariai buvo Austrija, Danija, Norvegija, Portugalija, Švedija, Šveicarija ir Jungtinė Karalystė. Šių valstybių tikslas buvo panaikinti importo muitus, kvotas ir kitas kliūtis prekybai Vakarų Europoje bei skatinti laisvą nediskriminacinę pasaulio prekybos praktiką. Dėl įvairių priežasčių EFTA nebuvo tokia sėkminga ekonomiškai kaip EEB, kurios nariai šeštąjį ir septintąjį dešimtmečiais patyrė

¹¹ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 8.

¹² Vitkus G. Europos Sąjunga – enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 283.

didesnį ekonomikos augimo ir plėtojimosi lygį. Kaip vėlesni įvykiai parodė, kaip tik šios zonos (EFTA), o ne Europos ekonominės bendrijos, iš tiesų nepavyko sukurti.¹³

EEB ir Euroatomo sutartys numatė institucijas, panašias į tas, kurios buvo įkurtos pagal EAPB sutartį. Kiekvienai naujai bendrijai buvo sudarytos atskiros komisijos ir tarybos, tačiau visoms trimis bendrijoms Asamblėja ir Teismas buvo bendri. Nors minėtos trys sutartys turėjo daug bendrų bruožų, tačiau turėjo ir esminių skirtumų. Vienas iš jų buvo tas, kad EAPB sutarties nuostatos dėl politikos, kuri turėjo būti vykdoma, buvo konkretesnės. EEB Sutartis buvo tarsi rėmai nustatyti politiką Bendrijos institucijoms. Taip iš šių institucijų buvo reikalaujama daugiau savarankiškos iniciatyvos EEB rėmuose. Iš šio skirtumo savo ruožtu iškilo kitas EAPB ir EEB sutarčių skirtingumo aspektas: pirmosios sutarties atveju komisija turėjo kur kas daugiau veiklos laisvės (o Taryba atitinkamai mažiau) nei pagal EEB sutartį. Todėl EEB valdžios balansas buvo Tarybos naudai.¹⁴

Taigi teisine prasme EEB ir Euroatomo sutartys buvo labai panašios – daugelis teisinių nuostatų buvo identiškios, o pagal EAPB sutartį egzistavo svarbių skirtumų. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad EEB ir Euroatomo sutartys buvo rengiamos vienu metu, o rengėjams neabejotinai darė įtaką EAPB sutarties veikimo praktika.

Akivaizdu, kad dviejų svarbiausių institucijų bendrijose trigubinimas buvo nelogiškas ir nepatogus, todėl 1965 m. Briuselyje buvo pasirašyta Susijungimo sutartis (oficialiai žinoma kaip Sutartis, įsteigianti Europos Bendrijų vieningą Tarybą ir vieningą Komisiją), įsigaliojusi 1967 m. Ši sutartis nesujungė pačių bendrijų, o tris komisijas sujungė į vieną Komisiją ir tris tarybas sujungė į vieną Tarybą. Pirmosios oficialus pavadinimas tapo Europos bendrijų komisija, o antrosios – Europos bendrijų taryba. Taip pat reiktų nepamiršti, kad Romos sutartimis buvo įtvirtintos bendros visoms Europos bendrijoms valdžios institucijos: Ministrų Taryba, Komisija, Parlamentas ir Teismas.

Pirmoji ekonominės integracijos pakopa, kuri turėjo baigtis (ir baigėsi) po 12 metų, buvo komercinė – sudaryta muitų sąjunga su bendru išorinio tarifo įvedimu ir visišku tarifų bei kvotų panaikinimu rinkos viduje. Antroji pakopa numatė platesnę ekonominę sąjungą įgyvendinant bendrąją žemės ūkio politiką, įvedant laisvą darbo jėgos ir kapitalo judėjimą, derinant socialinę politiką, diegiant bendrus sveikatos, darbo saugos ir kitus standartus, įgyvendinant pinigų sąjungą, įvedant bendrą valiutą ir įsteigiant bendrą centrinių banką. Siekiant Bendrijos ekonominių tikslų įgyvendinimo buvo būtina ir politinė integracija, nors apie tai Romos sutartyje net nebuvo užsiminta.¹⁵

¹³ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 9.

¹⁴ Wallace H., Wallace E. Policy-Making in the EU. – Oxford university press, 2000. P. 22.

¹⁵ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 9.

Tad visiems Bendrijos kūrėjams buvo akivaizdu, kad politinė integracija buvo bene pagrindinis tikslas ir priemonė plėsti Bendrijos įtaką ne tik Europoje, bet ir kituose gyvybiškai svarbiuose regionuose, kaip pav. Artimuosiuose Rytuose, kurių nafta buvo svarbiausia europiečių importo prekė. Ne mažiau svarbūs buvo bendri Euratomo tikslai, branduoliniai tyrimai, branduolinės energetikos panaudojimas, saugos taisyklių sukūrimas ir bendra institucija, atsakinga už tinkamą branduolinės žaliavos bei energijos panaudojimą.

Šiuo metu galiojančios Europos Bendrijos sutarties 7 str. yra minimos penkios institucijos:¹⁶

- Europos Parlamentas;
- Taryba;
- Komisija;
- Teisingumo teismas;
- Audito rūmai.

Europos Parlamento pirmtakė yra Europos Parlamentinė Asamblėja, kuri buvo įkurta 1952 metais pagal Europos anglies ir plieno bendrijos (Paryžiaus) sutartį. Ją sudarė 78 nacionalinių parlamentų deputatai, deleguoti papildomoms pareigoms į Europos Parlamentinę Asamblėją. Europos Parlamentinės Asamblėjos būstine yra laikomas Strasbūro miestas (Elzaso sostinė), turintis apie 300 000 gyventojų. Jis, kaip ir Briuselis, yra vadinamas Europos sostine. Anksčiau miestas, būdamas pasienyje, atitekdavo tai prancūzams tai vokiečiams. Strasbūras, kaip Prancūzijos ir Vokietijos susitaikymo simbolis buvo parinktas Europos Tarybos būstine, o nuo 1952 m. jame įsikūrė Parlamentinė Asamblėja vėliau pasivadinsi Europos Parlamentu.¹⁷

Nors Europos Parlamento būstinė yra Strasbūre, dėl istoriškai susiklosčiusių priežasčių jis dirba trijuose vietose. Visos trys Bendrijos buvo sukurtos skirtingu metu. EAPB buvo įkurta 1952 m. Liuksemburge, kai tuo tarpu Europos atominės energijos bendrija (EAEB), dažnai vadinama EURATOMU, ir Europos ekonominė bendrija (EEB) buvo įkurtos 1958 m. Briuselyje. Iš pradžių Strasbūras tapo Europos Tarybos, o 1952 m. ir Europos Parlamento būstine, simbolizuodamas frankų ir germanų susitaikymą. Europos Viršūnių Taryba Edinburgo susitikime 1992 m. ir Amsterdamo sutartis (1997 m.) oficialiai įtvirtino visas tris institucijų vietas.¹⁸

Apžvelgus literatūrą, akivaizdu, kad Romos sutartimis buvo patvirtintos ir pratęstos Europos Parlamentinės Asamblėjos funkcijos visoms trimis bendrijoms (EEB, EAPB, Euratomui) ir 1958 metais į pirmą išplėstinį Asamblėjos posėdį susirinko 142 nacionalinių parlamentų

¹⁶ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 53.

¹⁷ Schackleton.M., Peterson J. The Institutions of the European Union. - Oxford University Press, 2002. P. 111.

¹⁸ Vitkus G. Europos Sąjunga – enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 109.

deleguoti nariai. Nuo 1958 m. Parlamento narių skaičius ir galia palaipsniui didėjo: 1973 m. šešių valstybių Europa (Vokietija, Belgija, Prancūzija, Italija, Liuksemburgas ir Nyderlandai) plečiasi ir tampa devynių valstybių Europa, kai prisijungia Airija, Danija ir Jungtinė Karalystė. Europos Parlamento narių skaičius išauga iki 198. 1979 m. pagal Romos sutartyse numatytus nuostatus, Europos Parlamentas renkamas visuotiniu, lygiu, tiesioginiu balsavimu. Narių skaičius pakyla iki 410. 1981 m. Graikija tampa dešimtają Bendrijos nare. Parlamentas po jos įstojimo prasiplečia iki 434 narių. 1986 m. į Europos Bendriją įstojus Ispanijai ir Portugalijai, Parlamento deputatų skaičius pasiekia 518. 1995 m. įstojus Austrijai, Suomijai ir Švedijai, Europos Parlamento deputatų skaičius padidėja iki 626. 1997 m. Amsterdamo sutartis numatė, kad Europos Parlamento narių skaičius negali viršyti 700. 2001 m. vasario 26 d. pasirašytoje Nicos sutartyje buvo perskirstytas Europos Parlamento narių kiekis kiekvienai valstybei narei, numatant parlamentarų kvotas ir 12 valstybių kandidačių. Bendras Europos Parlamento narių kiekis po numatomos plėtros etapo planuojamas padidinti iki 732. Šiuo metu Europos Parlamente yra kaip tik 732 nariai.¹⁹

27 valstybių atstovavimas Europos Parlamente²⁰

1 lentelė

Member State	A	B	C	D	E	F	G	H
Vokietija	82.038	17.1	99	99	0	829.000	829.000	99
J.Karalystė	59.247	12.3	87	72	17.2	823.000	681.000	78
Prancūzija	58.996	12.3	87	72	17.2	819.000	678.000	78
Italija	57.612	12.0	87	72	17.2	800.000	662.000	78
Ispanija	39.394	8.2	64	50	21.9	788.000	616.000	54
Lenkija	38.667	8.0	64	50	21.9	773.000	604.000	54
Rumunija	22.489	4.7	44	33	25.0	682.000	511.000	0
Nyderlandai	15.760	3.3	31	25	19.4	630.000	508.000	27
Graikija	10.553	2.2	25	22	12.0	479.000	421.000	24
Čekija	10.290	2.1	25	20	20.0	515.000	412.000	24
Belgija	10.213	2.1	25	22	12.0	464.000	409.000	24
Vengrija	10.092	2.1	25	20	20.0	505.000	404.000	24
Portugalija	9.980	2.1	25	22	12.0	454.000	399.000	24
Švedija	8.854	1.8	22	18	18.2	492.000	402.000	19
Bulgarija	8.230	1.7	21	17	19.1	484.000	392.000	0

¹⁹ <http://www.europarl.europa.eu/parliament/public.do?language=lt>; žiūrėta 2006-10-15.

²⁰ Schackleton.M., Peterson J. The Institutions of the European Union. - Oxford University Press, 2002. P. 111.

Austrija	8.082	1.7	21	17	19.1	475.000	385.000	18
Slovakija	5.393	1.1	16	13	18.8	415.000	337.000	14
Danija	5.313	1.1	16	13	18.8	409.000	332.000	14
Suomija	5.160	1.1	16	13	18.8	397.000	323.000	14
Airija	3.744	0.8	15	12	20.0	312.000	250.000	13
Lietuva	3.701	0.8	15	12	20.0	308.000	247.000	13
Latvija	2.439	0.5	10	8	20.0	305.000	244.000	9
Slovėnija	1.978	0.4	9	7	22.2	283.000	220.000	7
Estija	1.446	0.3	7	6	14.3	241.000	207.000	6
Kipras	752	0.2	6	6	0	125.000	125.000	6
Liuksemburgas	429	0.1	6	6	0	72.000	72.000	6
Malta	379	0.1	6	5	16.7	76.000	63.000	5
Viso ES 27	481.181	100	874	732		657.000	551.000	732

A – gyventojų (tūkstančiai);

B – gyventojų proc. nuo visų ES gyventojų;

C – Europos Parlamente vietų pagal dabar veikiančią Bendrijos sutartį;

D – Europos Parlamente vietų pagal Nicos sutartį;

E – Sumažėjimo procentas;

F – Gyventojų kiekis tenkantis vienam Parlamento nariui pagal Nicos sutartį;

G – Gyventojų kiekis tenkantis vienam Parlamento nariui pagal dabar veikiančią sutartį.

Iš 1 lentelėje pateikiamų duomenų matosi, kad mažose valstybėse vienas europarlamentaras atstovauja nuo kelių iki keliolikos kartų mažesniai rinkėjų kiekiui nei didelėse valstybėse. Tokiu būdu yra siekiama, kad mažosios valstybės galėtų turėti daugiau įtakos sprendimų priėmimo procese.

Pirmuoju Europos Parlamentinės Asamblėjos pirmininku buvo išrinktas vienas iš Europos bendrijų iniciatorių R.Šumanas. Vėliau Europos Parlamento pirmininkų sąrašas plėtėsi:²¹

1962 - 1964: Gaetano Martino

1964 - 1965: Jean Duvieusart

1965 - 1966: Victor Leemans

1966 - 1969: Alain Poher

1969 - 1971: Mario Scelba

²¹ http://lt.wikipedia.org/wiki/Europos_Parlamentas; žiūrėta: 2006-11-08.

1971 - 1973: Walter Behrendt
1973 - 1975: Cornelis Berkhouwer
1975 - 1977: Georges Spénale
1977 - 1979: Emilio Colombo
1979 - 1982: Simone Veil
1982 - 1984: Piet Dankert
1984 - 1987: Pierre Pflimlin
1987 - 1989: Lord Plumb
1989 - 1992: Enrique Barón Crespo
1992 - 1994: Egon Klepsch
1994 - 1997: Klaus Hänsch
1997 - 1999: José Maria Gil-Robles
1999 - 2002: Nicole Fontaine
2002 - 2004: Pat Cox
2004 - 2006: Josep Borrell

Pirmaisiais Parlamentinės Asamblėjos darbo metais buvo manoma, kad ji taps forumu, kuriame nacionalinių parlamentų nariai galės išsakyti savo nuomonę visais Europos bendrijoms aktualiais klausimais. Parlamentinės Asamblėjos nariai buvo ne renkami, bet nacionalinių parlamentų deleguojami nariai (ne visada patys iškiliausi politikai) ir tokiu būdu jie turėjo dvigubus mandatus. Visi jos nariai buvo Europos integracijos šalininkai, nes euroskeptikai negalėjo sau leisti, kad jų pavardės būtų minimos tarp Parlamentinės Asamblėjos narių. Taip pat Parlamentinė Asamblėja turėjo prižiūrėti Tarybos ir Komisijos veiklą, bet iš tikrųjų tapo tik Tarybos konsultacine institucija ir nuolat siekė išplėsti savo kompetenciją.²²

1962 m. kovo 30 d. Europos Parlamentinė Asamblėja nutarė pakeisti savo pavadinimą ir pasivadinti Europos Parlamentu, tačiau iš valstybių – narių vyriausybių sudaryta Taryba kurį laiką nenorėjo pripažinti naujojo pavadinimo.

1974 m. Paryžiaus susitikime bendrijų valstybių – narių vadovai sutarė, kad nuo 1979 m. Europos Parlamentas bus renkamas visuotinių ir tiesioginių rinkimų būdu. Kaip ir daugelyje bendrijas sudarančių valstybių – narių buvo nutarta rinkimus rengti kas penki metai. Europos Parlamento rinkimai ilgai buvo atidėliojami, nes iš pradžių Prancūzijos, o vėliau ir Didžiosios Britanijos politiniuose sluoksniuose buvo prisibijoma tiesioginiuose rinkimuose išrinkto Parlamento galių didėjimo nacionalinių parlamentų sąskaita.²³

²² <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta 2006-10-15.

²³ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 17.

Sprendimas dėl visuotinių tiesioginių Europos Parlamento rinkimų buvo priimtas 1976 m. rugsėjo 20 d., o įsigaliojo nuo 1978 m. liepos 1 d., visoms valstybėms narėms ratifikavus šį dokumentą. Netgi nutarus Europos Parlamento rinkimus rengti kas penki metai, nepavyko susitarti dėl vieningos visose valstybėse rinkimų procedūros.

Apžvelgus Europos Parlamento raidą, darome išvadą, jog šios institucijos įtaka ir galia nuolat augo ir tai buvo įteisinama sutartyse. Maastrichto 1992 m. sutartis bei 1997 m. Amsterdamo sutartis Europos Parlamentas, kuris ilgą laiką buvo viso labo tik patariamąja asamblėja, pavertė įstatymus leidžiančiu parlamentu, turinčiu beveik tokius pačius įgaliojimus kaip ir nacionaliniai parlamentai.

Kaip ir visi nacionaliniai parlamentai Europos Parlamentas turi tris fundamentalias galias:²⁴

- teisės aktų leidybos;
- biudžeto tvirtinimo;
- priežiūros.

Europos Parlamentas nėra tiek atsakingas už vykdomosios valdžios kontrolę, kaip yra atsakingi nacionaliniai parlamentai. Daug nutarimų dėl Europos Parlamento veiklos yra priimama ne plenarinių posėdžių metu, bet Parlamento pirmininko ar Biuro sprendimu. Europos Parlamentas kartu su Taryba priima teisės aktus, tvirtina biudžetą, atlieka politinės kontrolės ir konsultacines funkcijas, kurios nurodytos šioje Konstitucijoje.²⁵

1.3. Europos Parlamento funkcijos

Europos Parlamentas atlieka šias tris pagrindines funkcijas:

- ❖ teisės aktų leidimo galia;
- ❖ ES biudžeto tvirtinimas;
- ❖ demokratinė kontrolė

Taigi pagal šias tris funkcijas galima nusakyti Europos Parlamento trejopą vaidmenį Europos Sąjungoje:

- jis vykdo demokratinę Bendrijos institucijų, ypač Europos Komisijos, priežiūrą;
- kartu su Europos Sąjungos Taryba dalijasi įstatymų leidimo galia;
- tvirtinant biudžetą, jam tenka pagrindinis vaidmuo.²⁶

Tolimesnėje darbo dalyje apžvelgsiu Europos Parlamento funkcijas išsamiau.

²⁴ Allister R. Mc. Nuo Europos Bendrijos iki Europos Sąjungos. – Vilnius: Eugrimas, 2000. P. 49.

²⁵ Vitkus G. Europos Sąjunga – enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 358.

²⁶ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-09-28.

1.3.1. Teisės aktų leidimo galia

Pagal Bendrijos sutarties 249 str. Europos Parlamentas bendrai veikdamas su Taryba ir Komisija priima reglamentus, direktyvas, nutarimus, rekomendacijas, nuomones.²⁷

Priimti reglamentai įpareigoja, kad jie visapusiškai ir tiesiogiai būtų įgyvendinami visose Bendrijai priklausančiose valstybėse narėse.²⁸

Direktyvos privalomos visapusiškai vykdyti visose valstybėse narėse. Kiekviena valstybė narė galutiniam rezultatui pasiekti gali pasirinkti savo formas ir metodus.²⁹

Sprendimai yra įpareigojantys, jie privalo būti visapusiškai ir tiesiogiai įgyvendinami visų tų, kuriems jie adresuoti.³⁰ Rekomendacijos ir nuomonės nėra įpareigojančios.

Europos Parlamentas turi daug galių veikti ir inicijuoti teisės aktų priėmimo procesą. Visų pirma, Parlamento komitetų nariai gali dalyvauti politinėse diskusijose kartu su Komisijos nariais, inicijuojant naujas teisės aktų idėjas. Komisija gali pasiūlyti pirminę idėją parlamentiniam komitetui arba komitetas gali pasiūlyti savo sumanymą svarstyti Komisijos atitinkamam komitetui. Visa tai vyksta dar nesant teisės akto projekto.

Antra, Europos Parlamentas gali pasiūlyti savo idėjas jau parengtam teisės akto projektui. Tai galima daryti rengiant Parlamento nuomonę, tik šiuo atveju Komisija yra tarsi Parlamento spaudžiama ir dėl to neretai kyla pasipriešinimas. 1993 m. Europos Parlamentas parengė 120 pranešimų dėl savo pasiūlymų teisės aktų projektų klausimu, o 1997 m. jų tebuvo parengta tik 36.³¹

Bendrijos sutarties 192 str. numato, kad Europos Parlamentas gali paprašyti Komisijos pateikti teisės akto projektą, kuris reikalingas įgyvendinant Sutartį, jeigu už tai balsuoja absoliuti parlamentarų dauguma. Šis ES sutarties straipsnis sustiprina Parlamento teisės aktų iniciatyvos galias.

Trečia, Europos Parlamentas gali netiesiogiai daryti įtaką sudarant Komisijos metinę darbų programą. Tai vyksta tokia tvarka: Komisija spalio mėnesį pasiūlo kitiems metams teisės aktų rengimo programą, kurią turi svarstyti atitinkami Parlamento komitetai. Gruodžio mėnesį dėl Komisijos darbų programos vyksta balsavimas Parlamente ir paskelbiama atitinkama rezoliucija.

Ketvirta, Europos Parlamento pritarimas būtinas itin svarbiems ir „jautriems“ ES teisės aktams. Iki Vieningo Europos akto įgyvendinimo 1987 metais visam teisės aktų leidybos procese

²⁷ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 156.

²⁸ Vitkus G. Europos Sąjunga – enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002. P. 271.

²⁹ Ten pat. P. 95.

³⁰ Ten pat. P. 283.

³¹ Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 77.

Europos Parlamento vaidmuo buvo tik konsultacinio pobūdžio. Vieningu Europos aktu buvo įvestos dvi naujos procedūros bendradarbiavimo ir sutarimo procedūros, o Maastrichto sutartimi – bendro sprendimo procedūra, ir tai labai sustiprino Parlamento galias ES teisės aktų leidybos procese. Amsterdamo sutartimi buvo labiau praplėsta pagal bendro sprendimo procedūrą priimamų sprendimų galimybė.³²

Iki 1987 m. visi ES teisės aktai buvo priimami remiantis konsultavimo procedūra, kuri susideda iš šių etapų:

- 1) Komisijos parengtas teisės akto projektas pateikiamas Europos Parlamentui;
- 2) Europos Parlamentas apsveria projektą ir pateikia savo oficialią išvadą raštu.

Išvada siunčiama Tarybai ir Komisijai. Nei Komisija, nei Taryba neprivalo atsižvelgti į Europos Parlamento pateiktas pastabas. Tačiau iš tikrųjų Europos Parlamentas turi nemažą autoritetą, nes jame atstovaujama visiems ES šalių teritorijos rinkėjų interesams, todėl nepaisyti Parlamento nuomonės būtų politiškai nenaudinga.³³

1987 metais Bendrijos sutartimi buvo įvesta bendradarbiavimo procedūra, kuri suteikė Europos Parlamentui daugiau teisių priimant teisės aktus. Jos atžvilgiu konsultacinė procedūra nublanko. Tačiau bendradarbiavimo procedūra galima pasinaudoti tik tuomet, kai konsultacijos iš pat pradžių nėra rezultatyvios.

Bendradarbiavimo procedūros įvedimas sudarė sąlygas Europos Parlamentui puikiai įsiliesti į teisės aktų priėmimo procesą, nes ja numatytas vadinamasis antrasis svarstymas. Tuo tarpu konsultacinėje procedūroje Europos Parlamento vaidmuo baigiasi iš karto, kai tik jis pateikia išvadą dėl teisės akto projekto. Bendradarbiavimo procedūros metu po pirmojo svarstymo Taryba, padedant Komisijai, suformuluoja nuomonę dėl Europos Parlamento pateiktų pastabų, tai yra bendrąją nuomonę. Ši nuomonė siunčiama Parlamentui, kuris per tris mėnesius gali priimti bendrąją nuomonę, atmesti ją arba pateikti savo siūlomas pataisas. Galutinį teisės akto variantą priima Taryba.

Taigi, kaip matome, įvedus bendradarbiavimo procedūrą, sustiprėjo Tarybos ir Komisijos priklausomybė nuo Europos Parlamento.

Dažniausiai taikoma bendro sprendimo principu grindžiama įstatymų leidimo procedūra, t.y. sprendimai priimami dalyvaujant ir Europos Parlamentui, ir Europos Komisijai. Tokia procedūra suvienodina abiejų minėtųjų institucijų padėtį ir suteikia galimybę priimti bendrus Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Parlamento aktus. Jei minėtosios institucijos neranda abi puses tenkinančio sprendimo, kompromiso ieškoma dalyvaujant taikinimo komitetui.

³² Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 40-41.

³³ Žalimas D., Žaltauskienė – Žalimienė S., Petrauskas Z. ir kt. Tarptautinės organizacijos.– Vilnius: Justitia, 2001. P. 830 – 831.

Nors daugeliu atvejų teisės aktų leidimą inicijuoja Europos Komisija, Europos Parlamentas šiam procesui suteikia reikiamą politinį pagreitį, ypač svarstydamas Europos Komisijos metinę veiklos programą arba prašydamas Europos Komisijos pateikti konkretų pasiūlymą.³⁴

1.3.2. Teisė tvirtinti Europos Sąjungos biudžetą

Bendrijos sutartis suteikia Europos Parlamentui didelius įgaliojimus svarstant ir tvirtinant ES biudžetą. Pagal Bendrijos sutarties 272 str.³⁵ ES kitų metų biudžeto projektas Parlamentui turi būti pateiktas ne vėliau kaip spalio 5 dieną. Europos Parlamentas balsų dauguma gali siūlyti biudžeto pataisas. Per 45 dienas Parlamentas biudžetą privalo patvirtinti. Jeigu per šį laikotarpį Parlamentas nepateikia jokių pataisų, laikoma, kad Bendrijos biudžetas yra galutinai patvirtintas. Jeigu per šį laikotarpį Parlamentas pasiūlo biudžeto projekto pakeitimų arba modifikacijų, visus šiuos pasiūlymus jis siunčia Tarybai.

Tai svarbus įgaliojimas, leidžiantis Europos Parlamentui įtvirtinti savo politinius prioritetus. Europos Parlamentas priima ateinančių metų Sąjungos biudžetą gruodžio mėnesį. Biudžetas įsigalioja tik tada, kai jį pasirašo Europos Parlamento pirmininkas Sąjungai suteikdamas kitiems metams reikalingus finansinius išteklius.

Nuo 1970 m. biudžetas finansuojamas iš nuosavų išteklių, dėl kurių po konsultacijų su Europos Parlamentu susitarė valstybės narės. Šiuo metu lėšos ribojamos iki 1,27 proc. bendrojo nacionalinio (BNP) Europos Sąjungos produkto, o išteklius sudaro:³⁶

- Europos Sąjungos pasienyje surinkti muitų mokesčiai;
- Importo mokesčiai, taikomi žemės ūkio produktams, įvežamiems iš valstybių ne narių;
- 1 proc. pridėtinės vertės mokesčio (PVM) nuo parduotų prekių ir realizuotų paslaugų ES teritorijoje;
- „ketvirtasis šaltinis“ apskaičiuojamas atsižvelgiant į kiekvienos valstybės narės turtingumą (jos BNP).

Pasirašius 1970 m. ir 1975 m. Liuksemburgo sutartis, įteisinusias Bendrijos nuosavus išteklius, Europos Parlamentas ir Taryba tapo dviem biudžeto valdymo įrankiais. Šios institucijos pasidalijo biudžeto valdymo galiomis.

³⁴ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-09.

³⁵ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 167.

³⁶ Pagden A. The idea of Europe. From Antiquity to the European Union. – Woodrow Wilson Center Press, 2002. P. 67.

Europos Parlamentas taria galutinį žodį finansiškai remiant regionus (Europos regioninės plėtros fondas), kovojant su nedarbu, ypač jaunų žmonių (Europos socialinis fondas), įgyvendinant kultūrinės ir švietimo programas, pavyzdžiui, „Erasmus“ bei „Socrates“, ir gali padidinti išlaidas iki suderintų su Ministrų Taryba ir Komisija ribų. Parlamentas turi didelių galių padidinti lėšas humanitarinės pagalbos ir pabėgėlių programoms. Dėl finansinės paramos Parlamentas gali teikti pasiūlymus, bet galutinį sprendimą priima Ministrų Taryba.³⁷

Europos Parlamentas turi lemiamą žodį skirstant vadinamąsias neprivalomas išlaidas, kurios sudaro mažiau nei pusę visų biudžeto išlaidų ir dažniausiai skiriamos socialinei ir regioninei politikoms, tyrimams, gamtos apsaugai ir pan. Parlamentas prireikus gali šias išlaidas padidinti arba paskirstyti kitaip. Tuo tarpu svarstant privalomas išlaidas (žemės ūkiui), lemiamas žodis priklauso Tarybai.³⁸

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 92 taisyklę³⁹ yra numatyta, kad mažiausiai 32 parlamentarai arba bent vienas parlamentinis komitetas turi teisę siūlyti atmesti siūlomo biudžeto projektą tuo tikslu pateikdamas rašytinį paaiškinimą.

Jeigu Europos Parlamentas ir Ministrų Taryba nesusitaria dėl išlaidų sumos, po dviejų biudžeto projekto svarstymų Parlamentas turi teisę atmesti visą biudžetą, o biudžeto svarstymo procedūra turi būti pradėta iš naujo.

Pagal Bendrijos sutarties 272 str. 8 d.⁴⁰ Parlamentas dviejų trečdalių balsų dauguma dėl rimtų priežasčių gali atmesti visą biudžeto projektą ir pareikalauti parengti naują biudžeto projektą.

Europos Parlamentas atlieka ir biudžeto kontrolės funkciją. Tuo tikslu yra įsteigtas Biudžeto kontrolės parlamentinis komitetas, kuris nuolat stebi, ar tinkamai naudojamos bendro biudžeto lėšos. Šis komitetas kruopščiai kontroliuoja lėšų valdymą, nuolat tobulina sukčiavimo prevencijos, atskleidimo ir kovos su juo priemones, vertina gautus Bendrijos finansinės paramos rezultatus. Kasmet Parlamentas pateikia Komisijos lėšų naudojimo įvertinimą prieš tai patvirtinęs, kad Komisija įvykdė biudžetą.⁴¹

1.3.3. Demokratinė kontrolė

Būtų tikslinga paminėti, kad visų valstybių parlamentų viena iš svarbiausių ir sunkiausių funkcijų yra vykdomosios valdžios priežiūra ir kontrolė. Parlamentams nelengva tai atlikti, nes vykdomoji valdžia niekur nenori būti kontroliuojama ir tam naudoja konstitucinius, institucinius

³⁷ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 40-41.

³⁸ Junevičius A. Europos Sąjunga. Istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai. – Kaunas: Technologija, 1999. P. 103.

³⁹ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

⁴⁰ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 167.

⁴¹ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 48.

ir politinius gynybos elementus. Be to, visur parlamentarai neturi tiek specialiosios informacijos ir profesinės patirties, kiek jos turi už siaurą savo veiklos barą atsakingas vykdomosios valdžios atstovas.

Europos Parlamento nariai susiduria su tomis pačiomis vykdomosios valdžios kontrolės problemomis kaip nacionalinių parlamentų nariai. Negana to, europarlamentarai susiduria su specifiniais sunkumais atlikdami šią pareigą.

Pirma, svarbiausias jų kontrolės objektas yra stebėti, ar Komisija efektyviai įgyvendina ES politiką laikydamosi ES teisės aktų. Tai ji vykdo per įvairias nacionalines agentūras. Tokios nacionalinės agentūros iš dalies paklusnios nacionaliniams Parlamentams.

Antra, Europos Parlamentui tenka kontroliuoti ne tik Komisiją, bet ir Tarybą bei Viršūnių Tarybą, nes daug kur esama šių institucijų vykdomosios valdžios funkcijų elementų. Tuo tarpu nėra sutartyse numatytų realių Europos Parlamento galių kontroliuoti Tarybą, ypač Viršūnių Tarybą.

Europos Parlamentas pirmuosius Komisijos priežiūros ir kontrolės veiksmus atliko 1981 m. tvirtindamas Komisijos veiklos programą. Deja, tik Maastrichto sutartimi buvo suteiktos Europos Parlamentui realios galimybės kontroliuoti Komisijos veiklą, o Amsterdamo sutartimi šios galios buvo dar labiau sustiprintos. Europos Parlamentas šiuo metu gali pasinaudoti šiomis Bendrijos sutarties suteiktomis galiomis:⁴²

1. Komisijos pirmininko kandidatūrą tvirtina Parlamentas ir taip gali daryti įtaką skiriant tinkamą kandidatūrą.
2. Parlamentas balsavimu patvirtina Komisijos pirmininką bei jo pasirinktus Komisijos narius.
3. Parlamentui suteikta teisė atstatydinti visą Komisijos kolegiją.
4. Parlamente turi būti svarstoma Komisijos darbų metinė ataskaita. Be to, Parlamente aptariama metinė Komisijos darbų programa.
5. Komisija kasmet turi pristatyti Tarybai ir Parlamentui ataskaitą apie ankstesnių metų biudžeto plano įgyvendinimą.
6. Nuolatiniai Parlamento komitetai gali vykdyti daugelį Komisijos priežiūros funkcijų. Biudžeto kontrolės komitetas turi daug galių vykdyti politikos stebėjimą.
7. ES sutartimi Parlamentui buvo suteikta teisė įsteigti laikinus komitetus blogam administravimui ir teisės aktų pažeidimams tirti.
8. Parlamentas gali daryti užklausimus Komisijai (rašytinius, žodinius nustatytu laiku ir diskusijų metu). Plenarinių posėdžių „klausimų valandos“ metu atskiri Parlamento nariai ir politinės frakcijos kasmet pateikia per 5000 klausimų.

⁴² Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 49.

Kiekvieną dieną Parlamentas vykdo priežiūrą nagrinėdamas daugybę mėnesinių ir metinių ataskaitų, kurias Komisija privalo jam pateikti.

Europos Parlamentas stebi ir Europos Sąjungos Tarybos darbą. Europos Sąjungos Taryba reguliariai žodžiu ir raštu atsako į Europos Parlamento narių klausimus, o Europos Sąjungos Tarybos pirmininkas dalyvauja Europos Parlamento plenariniuose posėdžiuose ir svarbiais klausimais vykstančiuose debatuose.

Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba dirba kartu užsienio ir saugumo politikos bei teismų bendradarbiavimo srityse ir sprendžiant kitus abi institucijas dominančius klausimus, pavyzdžiui, prieglobsčio teikimo ir imigracijos politikos, kovos su narkomanija, sukčiavimu ir tarptautiniu nusikalstamumu klausimus bei aspektus, kuriais Europos Sąjungos Taryboje pirmininkaujanti valstybė narė privalo nuolatos informuoti Europos Parlamentą.

Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba dirba kartu užsienio ir saugumo politikos bei teismų bendradarbiavimo srityse ir sprendžiant kitus abi institucijas dominančius klausimus, pavyzdžiui, prieglobsčio teikimo ir imigracijos politikos, kovos su narkomanija, sukčiavimu ir tarptautiniu nusikalstamumu klausimus bei aspektus.

Kitos demokratinės priežiūros priemonės, kuriomis gali naudotis Europos Parlamentas, yra piliečių skundų nagrinėjimas ir laikinieji skundų nagrinėjimo komitetai.⁴³

ES sutartimi buvo suteikti Europos Parlamentui įgaliojimai steigti laikinas tyrimo komisijas tariamiems pažeidimams ar piktnaudžiavimams Bendrijos teisės įgyvendinimo procese nagrinėti. Gali būti tiriami ne tik Europos Bendrijų institucijų, bet ir valstybių narių, valstybinių įstaigų, taip pat valstybių narių fizinių bei juridinių asmenų veiksmai.⁴⁴

Kaip matome, Europos Parlamento atsiradimas buvo sąlygojamas daugybės istorijos vingių. Su kiekvienais metais Parlamento vaidmuo vis didėjo, kaip ir jo galios. Šiai dienai ši Europos institucija yra neatskirama mūsų visuomenės dalis, kuri veikia ne tik piliečių labui, bet ir visos Europos Sąjungos mastu. Europos Parlamento darbo efektyvumui didelę įtaką daro vidaus veiklos reglamentavimas. Su reglamentavimu galime sieti ne tik teises ar pareigas, bet darbo pasidalinimą tarp Parlamento struktūrinių padalinių. Plačiau Europos Parlamento struktūrinės dalis ir jų indėlį į bendrą Parlamento labui – kitoje darbo dalyje.

⁴³ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-15.

⁴⁴ Tatham A. Europos Sąjungos teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1999. P. 26.

2. EUROPOS PARLAMENTO STRUKTŪRA

2.1. Europos Parlamento struktūriniai padaliniai

Europos Parlamentą sudaro 732 nariai, išrinkti 25 išsiplėtusios Europos Sąjungos valstybėse narėse. Nuo 1979 m. nariai renkami 5 metams per tiesioginius visuotinius rinkimus.⁴⁵ Kiekviena valstybė narė nustato savo rinkimų būdą, tačiau ji taiko tas pačias demokratijos taisykles: teisę balsuoti nuo 18 metų, moterų ir vyrų lygybę ir slaptą balsavimą. Būtina pažymėti, kad nuo šiol rinkimams į Europos Parlamentą taikomos tam tikros bendrosios taisyklės: tiesioginiai visuotiniai rinkimai, proporcinio atstovavimo taisyklė ir 5 metų įgaliojimai, kurie gali būti tęsiami. Paprastai vietos skirstomos proporcingai kiekvienos šalies gyventojų skaičiui. Kiekvienai valstybei narei priklauso nustatytas vietų skaičius, daugiausia – 99 ir mažiausia – 5. Iš žemiau pateikiamos lentelės, galime matyti kaip didėjo Europos Parlamento narių skaičius ir kaip jis didės nuo 2007 m.

Europos Parlamentas:⁴⁶

2 Lentelė

	1999–2004	2004–2007	2007–2009
Airija	15	13	13
Austrija	21	18	18
Belgija	25	24	24
Bulgarija	-	-	18
Čekija	-	24	24
Danija	16	14	14
Estija	-	6	6
Graikija	25	24	24
Ispanija	64	54	54
Italija	87	78	78
Jungtinė Karalystė	87	78	78
Kipras	-	6	6
Latvija	-	9	9
Lenkija	-	54	54
Lietuva	-	13	13
Liuksemburgas	6	6	6
Malta	-	5	5

⁴⁵ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-15.

⁴⁶ Ten pat.

Nyderlandai	31	27	27
Portugalija	25	24	24
Prancūzija	87	78	78
Rumunija	-	-	36
Slovakija	-	14	14
Slovėnija	-	7	7
Suomija	16	14	14
Švedija	22	19	19
Vengrija	-	24	24
Vokietija	99	99	99
VISO	626	732	786

Europos Parlamentas pagal EB Sutarties 199 str. turi savo Darbo tvarkos taisykles.⁴⁷ Šiame dokumente pateikiamos visos nuostatos, reglamentuojančios vidinę Parlamento organizaciją ir veiklą, todėl šioje magistrinio darbo dalyje analizuosiu Europos Parlamento struktūrą, t.y. jo sudedamąsias dalis, kurios užtikrina efektyvų ir kokybišką darbo procesą. Šiuo metu veikiančios taisyklės buvo patvirtintos 2006 metų rugsėjo mėnesį.⁴⁸

Pradedant nagrinėti konkrečius Europos Parlamento struktūrinius vienetus, pirmiausia reiktų pradėti nuo Pirmininko, kuris vadovauja visam Parlamento darbui, todėl dažnai yra vadinamas „Pirmasis asmuo Parlamente“.

2.2. Parlamento Pirmininkas

Į pirmą sesiją (po rinkimų) susirinkusiems parlamentarams pirmininkauja vyriausias amžiumi parlamento narys, kol yra išrenkamas Parlamento pirmininkas. Po pirmininko rinkimų pagal penkioliktą Parlamento veiklos taisyklę yra renkami 14 pirmininko pavaduotojų, o po jų ir 5 kvestoriai.⁴⁹

Pagal EB Sutarties 197 str.⁵⁰ ir Europos Parlamento vidaus veiklos tryliktą taisyklę Pirmininkas renkamas dvejiems su puse metų, t. y. pusei kadencijos, kuri gali būti tęsiama. Jis atstovauja Parlamentui, palaikančiam išorės santykius ir santykius su kitomis Bendrijos institucijomis. Pirmininkas, kuriam padeda 14 pavaduotojų, vadovauja Europos Parlamento ir jo

⁴⁷ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 139.

⁴⁸ Žr. Priedą.

⁴⁹ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

⁵⁰ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 138.

organų (Biuro ir Pirmininkų sueigos) veiklai ir per plenarinius posėdžius vykstančioms diskusijoms. Dvylika plenarinių sesijų vyksta Strasbūre, o šešios papildomos – Briuselyje.

Vienos iš svarbiausių Parlamento Pirmininko funkcijų yra šios:

- Prižiūrėti, kad būtų laikomasi Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklių, ir tarpininkauti užtikrinant sklandžią šios institucijos ir jos organų veiklą;
- atstovauti Parlamentui, kai šis tvarko teisinius reikalus ir palaikyti visus išorės ryšius;
- išsakyti nuomonę visais svarbiais tarptautiniais klausimais ir teikti rekomendacijas, kaip stiprinti Europos Sąjungą;
- kiekvieno Europos Vadovų Tarybos susitikimo pradžioje Parlamento Pirmininkas išsako Parlamento nuomonę ir susirūpinimą į darbotvarkę įtrauktomis specialiomis temomis ir klausimais;
- Europos Parlamentui nubalsavus per antrąjį svarstymą, Pirmininkas savo parašu tvirtina Europos Sąjungos biudžetą;
- Europos Parlamento Pirmininkas kartu su Tarybos Pirmininku pasirašo teisės aktus, priimtus pagal bendro sprendimo procedūrą.

Tokiu būdu Parlamento pirmininkas vienu metu turi būti geras administratorius, sumanus politikas, geras organizatorius bei derybininkas.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos taisyklių 13 str. pirmininkas, vicepirmininkai ir kvestoriai privalo būti renkami slaptu balsavimu.⁵¹

Nuo 2004 m. Europos Parlamento Pirmininko pareigas eina *Josep Borell*. Baigiantis jo kadencijai Pirmasis asmuo Parlamente pasidalino savo mintimis apie tai, kas jį labiausiai nustebino jo darbe:⁵² būtent Europos Parlamento sudėtingumas, lyginant jį su nacionaliniais parlamentais, kuriuose dirbama viena kalba ir kuriuose yra tik vienas, nacionalinis, matmuo. Patekus į Europos Parlamentą dažnai tenka nustebti, teigia Josep Borell. Čia viskas šiek tiek sudėtingiau, kadangi šalia ideologinės kairės ir dešinės takoskyros yra ir 25 valstybių nacionalinė bei kalbinė dimensija. Pirmininkas teigia, kad per savo kadenciją Europos Parlamentas daug bendradarbiavo su nacionaliniais parlamentais, jo nuomone, santykiuose su jais sugebėta peržengti anksčiau egzistavusį tam tikrą nepasitikėjimą.⁵³ Santykiai su kitomis svarbiausiomis ES institucijomis buvo geresni nei bet kada anksčiau. Bet Pirmininkas sutinka, kad Europa atsidūrė triguboje krizėje: matmenų, legitimumo ir efektyvumo. Valstybių skaičiui nepritaikyta

⁵¹ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

⁵² Borell J. Ten, kur nėra diskusijų, nėra ir dalyvavimo // http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/008-1648-352-12-51-901-20061219STO01647-2006-18-12-2006/default_lt.htm; žiūrėta: 2006-12-28.

⁵³ Ten pat.

sprendimų priėmimo sistema skatina neefektyvumą, o sprendimų priėmimui lėtėjant Sąjunga gali prarasti savo legitimumą. Tačiau siekdamas didinti piliečių susidomėjimą ir identifikavimąsi su Europos Parlamentu, J. Borell siūlo Europos Parlamento rinkimus padaryti panašesnius į nacionalinių parlamentų rinkimus, nes šiuo metu jie labai skiriasi. Rinkdami valstybių parlamentų narius žmonės sprendžia, kas formuos vyriausybę, tuo tarpu Europos Parlamento rinkimuose taip nėra.

Taigi, kaip matome, šis Europos Parlamento Pirmininkas įdėjo daug pastangų tam, kad Parlamentas būtų girdimas ir matomas žiniasklaidos. Jo dėka Europos Parlamentas įgauna vis daugiau svorio, į jo nuomonę turi būti atsižvelgiama. Šis Pirmininkas stengėsi stiprinti Europos Parlamento ryšį su valstybių – narių piliečiais.

Aptaręs Europos Parlamento Pirmininko pareigybės svarbą, ketinu apžvelgti ne mažiau svarbų Parlamento padalinį – frakcijas.

2.3. Frakcijos

Europos Parlamento nariai yra susiskirstę į Europos politines grupes (frakcijas), kurioms priklauso visos pagrindinės ES valstybėse veikiančias politines partijas.

Europos Parlamente politinės partijos veikia trijose lygiuose: transnacionaliniu, nacionaliniu ir parlamentinių grupių.

Transnacionalinės partijų federacijos buvo sukurtos, siekiant daugiapartinės demokratijos propagavimo visose valstybėse narėse, geresnio partijų veiklos tarpusavio veiksmų koordinavimo ir didesnio rinkėjų dalyvavimo rinkimuose. Trys pagrindinės partinės federacijos buvo sukurtos septinto dešimtmečio viduryje, pritraukiant į jas ideologiškai artimas partijas ES valstybėse narėse ir už ES ribų. Transnacionalinių partinių susivienijimų kūrimąsi paskatino artėjantys pirmieji visuotiniai ir tiesioginiai Europos Parlamento rinkimai.

Bendrijos sutarties 191 str.⁵⁴ numato, kad visos Europos mastu veikiančios politinės partijos yra svarbus Europos integracijos veiksnys. Per politines partijas yra išreiškiama Europos Sąjungos gyventojų politinė valia. Šiuo Sutarčiai straipsniu Taryba yra įpareigojama paruošti Europos mastu veikiančių politinių partijų reglamentą ypač atkreipiant dėmesį į politinių partijų bendras finansavimo taisykles.

Europos Liaudies partijos ir Europos demokratų frakcija - ELP-ED (angl. *Group of the European People's Party and European Democrats - PPE-DE*) suvienijo įvairų šalių krikščionių demokratų, konservatorių ir į ją panašios pakraipos centro dešiniąsias partijas. Konservatyvusis

⁵⁴ Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005. P. 136.

partijų grupės sparnas itin sustiprėjo į šią grupę įsiliejus Ispanijos Partido Popular, Italijos Forza, Prancūzijos Golistams, Britų Konservatoriams. Ši grupė visada labai aktyviai rėmė ES plėtros procesą.

Europos socialistų frakcija - ESP (angl. *Group of the Party of European Socialists - PSE*) vienija tradicinius socialdemokratus, leiboristus, socialistus. Šios grupės parlamentarai remia ES plėtros procesą, stengiasi radikaliai spręsti aplinkosaugos problemas bei įtakoti darbo vietų kūrimo politiką.

Europos Parlamento Liberalų ir demokratų aljanso "Už Europą!" frakcija - ALDE suvienijo liberalios ir centristinės pakraipos partijas. Ši grupė remia ES plėtros procesą ir užima partinės veiklos nišą tarp ESP ir ELP-ED.⁵⁵

Žaliųjų frakcija/Europos laisvasis aljansas - Verts/ALE vienija daugiau aplinkosauginiai įsitikinimai, tačiau tarp jų dominuoja labiau kairiųjų pažiūrų politikai, nors yra ir tokių, kurie nedemonstruoja nei savo kairiųjų, nei dešinių pažiūrų.

Europos vieningų kairiųjų jungtinei/Šiaurės šalių žaliųjų kairiųjų frakcijai priklauso daugumoje politikai anksčiau priklausę komunistų partijoms, o dabar demonstruojantys kraštutines kairiūsių pažiūras.

Sąjungos už tautų Europą frakcija – UEN vienija centro dešiniūsių pažiūras išpažįstančius politikus, kaip Prancūzijos vadinamuosius golistus ir į juos panašius.

Europos demokratių valstybių ir įvairovės frakcija – IND/DEM vienija parlamentarai, kurie kritiškai vertina Europos integracijos bei centralizacijos idėjas ir pasisako už Jungtinių Tautų Žmogaus teisių deklaraciją bei parlamentinę demokratiją.

Europos Parlamento politines frakcijas sudaro daugiau nei šimto politinių partijų atstovai, išrenkami į Europos Parlamentą.

Europos integracijos šalininkai, kurdami tokius partinius susivienijimus tikėjo, kad tai padės lengviau ir greičiau suvienyti Europą. Vienok, silpnas partijų finansavimas ir vieningų organizacinių struktūrų silpnumas sąlygoja tik periodinius partinių lyderių susitikimus, kurie dažniausiai vyko ir vyksta prieš Europos Vadovų tarybos posėdžius ir eilinius Europos Parlamento rinkimus.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 29 taisyklę yra numatyta, kad frakcija galės būti suformuota, jeigu ją vienys ne mažiau kaip vieno penktadalio valstybių narių atstovai ir joje bus ne mažiau kaip 19 parlamentarų.⁵⁶

⁵⁵ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 24.

⁵⁶ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

Frakcijos yra formuojamos dėl ideologinės identifikacijos ir tai padeda siekti maksimalios naudos renkant Parlamento vadovybę, balsuojant dėl naujų teisės aktų ar jau egzistuojančių teisės aktų pataisų. Parlamentaras negali priklausyti daugiau nei vienai frakcijai.⁵⁷

Frakcijų formavimą skatina ir galimybė gauti didesnę paramą administracinėms ir mokslinėms išlaidoms, kuri yra padalijama procedūriškai įformintoms parlamentarų grupėms ir kiekvienam Parlamento nariui atskirai. Nei vienas parlamentaras nelieka be šios paramos, bet daugiau jos gauna tie, kurie yra susijungę į stambesnes grupes.

Šiuo metu Europos Parlamente yra septynios frakcijos, kurioms vadovauja pirmininkas.

Politinėms grupėms priklausančios vietos⁵⁸

3 Lentelė

Politinė grupė	Santrumpa	Vietų skaičius
Europos liaudies partijos (krikščionių demokratų) ir Europos demokratų frakcija	PPE-DE	268
Socialistų frakcija Europos Parlamente	PSE	201
Europos Parlamento Liberalų ir demokratų aljanso "Už Europą!" frakcija	ALDE	88
Europos vieningųjų kairiųjų jungtinė frakcija/Šiaurės šalių žalieji kairieji	GUE/NGL	41
Žaliųjų frakcija/Europos laisvasis aljansas	Verts/ALE	42
Sjungos už tautų Europą frakcija	UEN	27
Europos demokratiškosios valstybių ir įvairovės frakcija	IND/DEM	36
Nepriklausomi Parlamento nariai	NI	29
IŠ VISO		732

Iš pateiktos lentelės matome, kad kai kurie Parlamento nariai nepriklauso jokiai frakcijai, todėl jie laikomi nepriklausomais nariais. Pagal Europos Parlamento 30 vidaus veiklos taisyklę yra numatyta, kad politinėms grupėms nepriklausantiems parlamentarams privalo būti teikiamos Sekretoriato paslaugos, o Biuras nustato tokių neprijungusių Europos Parlamento narių statusą bei parlamentines teises.⁵⁹

Frakcijų pirmininkams sutikus, salėje Parlamento nariams skirtos vietos nustatomos pagal jų politinę priklausomybę, iš kairės į dešinę.

Prieš kiekvieną balsavimą plenarinėje sesijoje frakcijos nagrinėja parlamentinių komitetų pateiktus pranešimus ir teikia savo pakeitimus. Frakcijos pozicija yra derinama pačioje frakcijoje, nė vienas narys negali būti verčiamas balsuoti tam tikru būdu.

Toliau aptarsiu parlamentinių komitetų funkcijas Europos Parlamento darbo procese.

⁵⁷ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

⁵⁸ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-15.

⁵⁹ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

2.4. Parlamentiniai komitetai

Parlamento nariai pasiskirsto į nuolatinius komitetus, kurie specializuojasi tam tikrose srityse, kad būtų pasirengta Parlamento darbui plenarinėse sesijose.

Yra 20 parlamentinių komitetų. Į juos įeina 25–78 nariai ir juos sudaro pirmininkas, biuras ir sekretoriatas. Jų politinė sudėtis atspindi plenarinės sesijos sudėtį. Parlamentiniai komitetai posėdžiauja vieną arba du kartus per mėnesį Briuselyje, o jų diskusijos yra viešos.⁶⁰

Europos Parlamento nariai komitetuose rengia, teikia pakeitimus ir balsuoja dėl teisės aktų pasiūlymų ir savo iniciatyva parengtų pranešimų. Jie nagrinėja Komisijos ir Tarybos pasiūlymus ir prireikus rengia pranešimą, kuris teikiamas plenarinėje sesijoje. Be to, Europos Parlamentas, įgyvendindamas savo priežiūros galias, gali sudaryti pakomitečius ir specifines problemas nagrinėjančius laikinuosius komitetus arba tyrimo komitetus. Komitetų pirmininkai koordinuoja savo komitetų veiklą Pirmininkų sueigoje.⁶¹

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 175 taisyklę,⁶² nuolatiniai komitetai nagrinėja klausimus, kuriuos jiems perduoda Parlamentas arba sesijos pertraukos metu Pirmininkas, pirmininkų sueigos vardu. Laikinių komitetų ir tyrimo komitetų uždaviniai tvirtinami sudarant šiuos komitetus; pastarieji negali teikti nuomonių kitiems komitetams.

Parlamento komitetai⁶³

4 lentelė

AFET	:: Užsienio reikalai
DEVE	:: Vystymasis
INTA	:: Tarptautinė prekyba
BUDG	:: Biudžetas
CONT	:: Biudžeto kontrolė
ECON	:: Ekonomikos ir pinigų politika
EMPL	:: Užimtumas ir socialiniai reikalai
ENVI	:: Aplinka, visuomenės sveikata ir maisto saugos politika
ITRE	:: Pramonė, moksliniai tyrimai ir energetika
IMCO	:: Vidaus rinka ir vartotojų apsauga
TRAN	:: Transportas ir turizmas
REGI	:: Regioninė plėtra
AGRI	:: Žemės ūkis ir kaimo plėtra

⁶⁰ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-16.

⁶¹ Ten pat.

⁶² European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

⁶³ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-16.

PECH	:: Žuvininkystė
CULT	:: Kultūra ir švietimas
JURI	:: Teisės reikalai
LIBE	:: Piliečių laisvės, teisingumo ir vidaus reikalai
AFCO	:: Konstituciniai reikalai
FEMM	:: Moterų teisės ir lyčių lygybė
PETI	:: Peticijos
DROI	:: Žmogaus teisės
SEDE	:: Saugumas ir gynyba
EQUI	:: Bendrovės „Equitable Life Assurance Society“ krizė
TDIP	:: Tariamasis CŽV vykdytas kalinių gabenimas ir neteisėtas kalinimas Europos šalyse

Parlamentas bet kada gali įsteigti laikinąjį komitetą specifiniams klausimams nagrinėti. Laikinių komitetų ilgiausia kadencijos trukmė yra dvylika mėnesių, jei Parlamentas jos nepratęsia.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 175 taisyklę⁶⁴, Pirmininkų sueigos siūlymu, Parlamentas gali bet kada sudaryti laikinuosius komitetus, kurių įgaliojimai, sudėtis ir įgaliojimų laikas yra tvirtinami priimant sprendimą juos sudaryti; šių komitetų įgaliojimų laikas yra daugiausiai dvylika mėnesių, nebent jei pasibaigus šiam laikotarpiui, Parlamentas jį pratęstų.

Taip pat nereiktų pamiršti, kad gavus pirmininkų sueigos išankstinį sutikimą, visi nuolatiniai ir laikini komitetai darbo tikslais gali sudaryti vieną ar daugiau pakomitečių komitete. Vadovaudamiesi 177 str., jie nusprendžia dėl pakomitečių sudarymo ir jų veiklos srities. Pakomitečiai yra atskaitingi juos sudariusiems komitetams.

Bendrijos teisės pažeidimų arba netinkamo taikymo atveju Parlamentas gali įsteigti tyrimo komitetus. Jų kompetencijos sritys nustatomos vadovaujantis Europos Parlamento naudojama tyrimo teise reglamentuojančiomis nuostatomis.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 176 taisyklę, Ketvirtadalio savo narių prašymu Parlamentas gali sudaryti Tyrimo komitetą Europos Bendrijų institucijos ar įstaigos, valstybės narės viešojo administravimo institucijos ar asmens, kurį Bendrijos teisė įgaliojo ją įgyvendinti, įtariamais Bendrijos teisės pažeidimams ar netinkamo administravimo, taikant Bendrijos teisę, atvejams tirti. Prašyme sudaryti Tyrimo komitetą turi būti nurodytas tyrimo dalykas ir pateikti išsamūs tyrimo motyvai.

Tyrimo komitetas baigia savo darbą pateikdamas ataskaitą ne vėliau kaip per dvylika mėnesių. Parlamentas gali nuspręsti du kartus trims mėnesiams pratęsti šį terminą.

⁶⁴ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

Ne ką svarbesnis yra ir taikinimo komitetas, kuris įteigiamas tik ypatingomis progomis. Taikinimas – tai trečiasis ir paskutinis svarbiausios Europos Sąjungos teisės aktų priėmimo procedūros, bendro sprendimo, etapas. Jei Parlamentas ir Taryba nesutaria, sušaukiamas „Taikinimo komitetas“, kurį sudaro 25 valstybių narių atstovai ir 25 Parlamento nariai. Komitetas įpareigotas parengti bendrąjį projektą, kuris iš naujo pateikiamas Tarybai ir Parlamentui patvirtinti trečiajame svarstyme. Šiam dokumentui priimti būtinas abiejų institucijų galutinis pritarimas.

Nereiktų pamiršti dar keleto svarbių Parlamento struktūrinių padalinių, kuriuos trumpai aptarsiu:

- komitetų pirmininkų sueiga;
- delegacijų pirmininkų sueiga;
- pirmininkų sueiga.

Kalbant apie komitetų pirmininkų sueiga, reiktų paminėti, kad tai Europos Parlamento politinis organas, užtikrinantis geresnį skirtingų Parlamento komitetų bendradarbiavimą. Komitetų pirmininkų sueigą sudaro visų nuolatinių ir laikinųjų komitetų pirmininkai. Ji išsirenka savo pirmininką. Komitetų pirmininkų posėdžiai paprastai vyksta kartą per mėnesį Strasbūre, plenarinių sesijų metu.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 26 taisyklę,⁶⁵ Komitetų pirmininkų sueiga gali teikti Pirmininkų sueigai rekomendacijas dėl komitetų darbo ir dėl sesijų laiko darbotvarkės sudarymo.

Be to, ji gali patarti Pirmininkų sueigai dviejų komitetų nesutarimo dėl kompetencijos sričių atveju.

Biuras ir Pirmininkų sueiga gali pavesti Komitetų pirmininkų sueigai tam tikras užduotis.

Delegacijų pirmininkų sueiga – tai Europos Parlamento politinis organas, periodiškai nagrinėjantis visus su tinkama tarpparlamentinių delegacijų ir delegacijų į mišrius Parlamento komitetus veikla susijusius klausimus. Delegacijų pirmininkų sueigą sudaro visų nuolatinių tarpparlamentinių delegacijų pirmininkai. Ji išsirenka savo pirmininką.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 27 taisyklę Delegacijų pirmininkų sueiga gali teikti Pirmininkų sueigai rekomendacijas dėl delegacijų darbo. Delegacijų pirmininkų sueiga rengia metų kalendoriaus projektą, tarp parlamentinius ir mišrių Parlamento komitetų posėdžius. Biuras ir Pirmininkų sueiga gali pavesti Delegacijų pirmininkų sueigai tam tikras užduotis.

Pirmininkų sueiga suburia apie Europos Parlamento Pirmininką frakcijų pirmininkus. Ji priima sprendimus dėl Parlamento darbo organizavimo ir dėl visų su teisės aktų leidybos programa susijusių reikalų.⁶⁶

⁶⁵ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

- dėl plenarinių sesijų kalendoriaus ir darbotvarkės;
- dėl komitetų bei delegacijų sudarymo ir kompetencijos paskirstymo tarp jų;
- dėl įstatymų leidybos programos.

Ji taip pat atlieka svarbų vaidmenį Europos Parlamentui palaikant santykius su kitomis Bendrijos institucijomis, trečiosiomis šalimis ir Bendrijai nepriklausančiomis organizacijomis. Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 23 taisyklę, Pirmininkų sueigą sudaro Parlamento Pirmininkas ir frakcijų pirmininkai. Be to, jos posėdžiuose dalyvauja du nepriklausomų Parlamento narių atstovai, tačiau jie neturi tesės balsuoti. Pirmininkų sueiga priima sprendimus bendru sutarimu arba balsuojant, balsus skaičiuojant pagal narių skaičių kiekvienoje frakcijoje.

Kitas struktūrinis Europos Parlamento vienetas, kurį netrukus apžvelgsiu – biuras.

2.5. Biuras

Pagal Darbo tvarkos taisyklės Biuras yra Europos Parlamento vadovybės organas. Jis yra kompetentingas parengti pirminį Europos Parlamento įplaukų ir išlaidų sąmatos projektą ir spręsti visus administracinius, personalo ir organizacinius klausimus.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 21 taisyklę,⁶⁷ biurą sudaro Europos Parlamento Pirmininkas, 14 jo pavaduotojų ir 5 kvestoriai, atliekantys stebėtojų vaidmenį ir Parlamento renkami dvejų su puse metų kadencijai, kurią galima tęsti.

Biuras vykdo jam Darbo tvarkos taisyklėse numatytas funkcijas: priima finansinius, organizacinius ir administracinius sprendimus dėl Parlamento narių ir vidinės Parlamento struktūros, sekretoriato bei organų; priima sprendimus dėl posėdžių rengimo tvarkos; apibrėžia nepriklausomų Parlamento narių statusą ir parlamentines teises; rengia Generalinio sekretoriato personalo planą ir nuostatas, reglamentuojančias pareigūnų ir kitų tarnautojų administracinę ir finansinę situaciją; skiria generalinį sekretorių ir kt.

2.6. Kvestorių kolegija

Kvestorių kolegija – Europos Parlamento organas, atsakingas už tiesiogiai su Parlamento nariais susijusius administracinius ir finansinius klausimus bei jų darbo sąlygas.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 25 taisyklę, kvestorių yra penki; jie yra ir Biuro nariai. Europos Parlamentas renka kvestorius išrinkęs Pirmininką ir 14 jo pavaduotojų. Kvestoriai renkami slapta balsų daugumos sistema trimis etapais: dviem pirmaisiais etapais

⁶⁶ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-16.

⁶⁷ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

reikalaujama absoliučios balsų daugumos, o paskutiniu etapu užtenka santykinės daugumos. Jų kadencijos trukmė yra dveji su puse metų. Kvestoriai (angl. *Quaestors*) dalyvauja Biuro posėdžiuose tik su patarimojo balso teise.⁶⁸ Kvestoriai vadovaudamiesi biuro patvirtintomis veiklos gairėmis, kvestoriai atsako už tiesiogiai su Parlamento nariais susijusius administracinius ir finansinius klausimus.

Labai svarbu dar kartą atkreipti dėmesį, kad 5 kvestoriai turi tik patariamąjį balsą Biure. Jie prižiūri, kad Parlamento nariai galėtų naudotis jų įgaliojimams vykdyti reikalinga infrastruktūra (pvz., dėl jiems suteikiamos įrangos ir jiems taikomų bendrųjų paslaugų). Jie gali visų Biuro priimtų nuostatų pakeitimų arba pasiūlyti peržiūrėti tekstus. Paprastai kvestoriai posėdžiauja kartą per mėnesį.

Toliau darbe aptarsiu keturias Europos Parlamento delegacijų kategorijas.

2.7. Delegacijos

Europos Parlamento delegacijos palaiko ryšius su Europos Sąjungai nepriklausančių šalių parlamentais. Jos atlieka svarbų vaidmenį didinant Europos įtaką užsienyje. Yra 35 delegacijos. Kiekvieną iš jų sudaro penkiolika Europos Parlamento narių. Galima išskirti keturių kategorijų delegacijas:⁶⁹

1. **Tarpparlamentines delegacijas, kurių** uždavinys – palaikyti ryšius su šalių, kurios nepriklauso Europos Sąjungai ir nėra šalys kandidatės, parlamentais.
2. **Jungtinius parlamentinius komitetus, kurie** palaiko ryšius su šalių kandidačių į Europos Sąjungą parlamentais arba su asocijuotų valstybių parlamentais.
3. **Europos Parlamento delegacija AKR ir ES jungtinėje parlamentinėje asamblėjoje** vienija Europos Parlamento narius ir Afrikos, Karibų jūros baseino ir Ramiojo vandenyno šalių parlamentų narius.
4. **Europos Parlamento delegaciją Europos ir Viduržemio jūros regiono parlamentinėje asamblėjoje.**

Delegacijų pirmininkai koordinuoja savo delegacijų veiklą Pirmininkų sueigoje.

2.8. Generalinis sekretoriatas

Aptarus Europos Parlamento delegacijų ypatumus Parlamente, būtų tikslinga paanalizuoti Generalinio sekretoriato darbo principus ir funkcijas.

⁶⁸ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 34.

⁶⁹ <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-16.

Taigi didelį darbo naštos krūvį Europos Parlamentui padeda įveikti **generalinis sekretoriatas**. Jis yra įsikūręs Liuksemburge ir Briuselyje. Europos Parlamente dirba apie 4000 pareigūnų, kuriems vadovauja generalinis sekretorius ir kurie įdarbinti pagal visose Europos Sąjungos šalyse vykusius konkursus. Vertėjai sudaro maždaug trečdalį visų Generalinio sekretoriato darbuotojų.⁷⁰

Europos Parlamentas išsiskiria iš kitų tarptautinių organizacijų tuo, kad jis privalo užtikrinti daugiakalbystę. Jis dirba visomis oficialiomis Europos Sąjungos kalbomis. Visi per plenarines sesijas svarstomi dokumentai turi būti išversti į įvairias kalbas. Europos Parlamentas teikia ir vertimo žodžiu paslaugas, kad kiekvienas Parlamento narys galėtų išsakyti nuomonę savo gimtąja kalba. Taigi Parlamentas yra didžiausias vertėjų žodžiu ir raštu darbdavys, trečdalis darbuotojų dirba šioje institucijoje.

Pagal Europos Parlamento vidaus tvarkos 197 taisyklę,⁷¹ generalinis sekretorius yra aukščiausio rango Parlamento pareigūnas, kuris vadovauja Generaliniam sekretoriatui ir dėl kurio sudėties ir veiklos organizavimo sprendžia Biuras. Generalinis sekretorius atsako už Parlamento administravimą. Jį skiria Biuras pagal ši straipsnį. Pagrindinės funkcijos:

- patarti Parlamento Pirmininkui, Biurui, politiniams organams ir Parlamento nariams,
- užtikrinti sklandų Parlamento darbą vadovaujant Pirmininkui ir Biurui,
- patikrinti ir kartu su Pirmininku pasirašyti visus Europos Parlamento kartu su Taryba priimtus tekstus,
- parengti pranešimo, kuriuo remdamasis Biuras ruošia Europos Parlamento preliminarų biudžeto projektą, pagrindą.

O dabar glaustai aptarsiu likusius Europos Parlamento struktūrinius padalinius.

2.9. Kiti struktūriniai padaliniai

Vadovybės generalinis direktoratas yra labai svarbi Europos Parlamento dalis. Jis atsakingas už plenarinių sesijų rengimą ir tolesnes priemones. Vadovybės generaliniam direktoratui priskiriamos tokios pagrindinės funkcijos:⁷²

- organizuoti Parlamento politinę veiklą rengiant plenarines sesijas, Pirmininkų sueigos ir Biuro posėdžius bei koordinuojant Parlamento narių veiklą.

⁷⁰ Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004. P. 34.

⁷¹ European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.

⁷² <http://www.europarl.eu.int>; žiūrėta: 2006-10-16.

- padėti nariams ir Pirmininkui teisiniu ir kalbiniu aspektu tikrinti dokumentų tekstus bei teisės aktų pakeitimus ir, pasitelkus Raštų pateikimo ir Patikros tarnybas, tikrinti pakeitimų leistinumą,

- rūpintis praktiniais, bet esminiais sklandaus didelės institucijos veikimo aspektais, t. y. protokolu, paštu, registru, archyvais, apsauga,

- atsakyti už techninius klausimus, susijusius su kuo geresniu informacijos, telefono ir visų kitų naujų technologijų naudojimu, padedant Informacijos technologijų direktoratui.

- Vadovybės generalinis direktoratas pataria Pirmininkui ir jo tarnybai visais su procedūromis susijusiais klausimais.

Vidaus politikos generalinis direktoratas yra atsakingas už Parlamento komitetų veiklos vidaus politikos sferoje organizavimą. Pagrindinės jo funkcijos:

- teikti pagalbą ir ekspertų patarimus savo įgaliojimus vykdančioms komitetų pirmininkams ir pranešėjams,

- glaudžiai bendradarbiaujant su Komisija ir Taryba patarti komitetams, rengiantiems savo darbotvarkes,

- užtikrinti, kad Parlamento komitetų posėdžiai vyktų sklandžiai,

- koordinuoti ir plėtoti glaudžius Europos Parlamento ir valstybių narių parlamentų ryšius.

Išorės politikos generalinis direktoratas yra atsakingas už Parlamento komitetų veiklos išorės politikos sferoje organizavimą. Pagrindinės jo funkcijos:

- teikti pagalbą ir ekspertų patarimus savo įgaliojimus vykdančioms komitetų ir delegacijų pirmininkams bei pranešėjams,

- glaudžiai bendradarbiaujant su Komisija ir Taryba patarti už užsienio politiką atsakingiems komitetams, rengiantiems savo darbotvarkes,

- užtikrinti sklandžius Parlamento komitetų posėdžius užsienio politikos klausimais ir delegacijų posėdžius,

- tarpininkauti tarpparlamentinėms delegacijoms, ne ES šalims ir pasaulio šalių parlamentams,

- koordinuoti ir plėtoti glaudžius Europos Parlamento ir valstybių narių parlamentų ryšius.

Kadangi informacijos šaltinių apie Europos Parlamento vaidmenį yra labai daug, **Informacijos generalinis direktoratas** siekia užtikrinti, kad piliečius, žiniasklaidą ir viešosios nuomonės formuotojus pasiektų tinkama informacija. Siekdamas informuoti piliečius apie

Europos Parlamento veiklą ir jos organizavimą, Parlamentas įsteigė informacijos tarnybas kiekvienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje. Informacijos tarnybos yra tarpininkės tarp Parlamento ir visuomenės. Informacijos generalinis direktoratas imasi įvairių priemonių ir veiksmų bei naudoja visus komunikacijų tinklus, siekdamas skleisti informaciją apie Europos Parlamento veiklą. Taikydamas skirtingas komunikacijų priemones, jis informuoja įvairius visuomenės sluoksnius. Pagrindinės jo funkcijos:

- užtikrinti, kad Europos Parlamento vaidmuo, veikla ir pozicijos būtų žinomos žiniasklaidai, plačiajai visuomenei ir viešosios nuomonės formuotojams (asociacijoms, piliečių bendruomenėms ir vietos atstovams);
- užtikrinti bibliotekos ir dokumentų tvarkymo paslaugas savo įgaliojimus vykdančioms Parlamento nariams, komitetams ir kitiems Europos Parlamento organams.

Personalo generalinis direktoratas užtikrina, kad visi Europos Parlamento generaliniai direktoratai būtų tinkamai aprūpinti žmonių ištekliais ir galėtų atlikti savo užduotis. Pagrindinės jo funkcijos:

- valdyti Europos Parlamento žmonių išteklius, t. y. pareigūnus, frakcijų darbuotojus ir kitus tarnautojus, kaip apibrėžta Europos Bendrijų pareigūnų tarnybos nuostatuose ir kitų tarnautojų įdarbinimo sąlygose;
- plėtoti politikos strategijas siekiant pagerinti moterų padėtį ir skatinti darbuotojų lygybę;
- sėkmingai vadovauti institucijos personalo politikai, užtikrinti jos įgyvendinimą ir, jei reikia, ją tobulinti, ypač atsižvelgiant į naujus, po Europos Sąjungos plėtros iškilusius poreikius;
- suteikti personalui profesinio mokymo galimybę (kalbų, vadybos metodologijos, informacinių technologijų ir kt.).

Infrastruktūros ir vertimo žodžiu generalinis direktoratas yra atsakingas už tinkamą skirtingų Europos Parlamento darbo vietų infrastruktūros ir logistikos valdymą. Pagrindinės jo funkcijos:

- techniniu ir administraciniu aspektu valdyti Europos Parlamento naudojamus pastatus Briuselyje, Strasbūre ir Liuksemburge bei informacijos biurus valstybėse narėse;
- vadovauti už minėtų pastatų valdymą atsakingoms įrangos ir paslaugų tarnyboms;
- užtikrinti aptarnavimą (pirkimą, transportą, kraustymą, paštą, maitinimo paslaugas, parduotuvių darbą ir kt.) ir praktinę posėdžių organizavimo veiklą;

- užtikrinti institucijos plenarinių sesijų ir kitų posėdžių vertimą žodžiu trijose darbo vietose ir kitur.

Vertimo raštu ir leidybos generalinis direktoratas prisideda įgyvendinant Europos Parlamento politinį rašytinės daugiakalbystės poreikį. Pagrindinės Vertimo raštu direktorato funkcijos:

- dokumentų vertimas į visas oficialiąsias Europos Sąjungos kalbas;
- pagalba keičiantis rašytine informacija įvairiomis kalbomis;
- vertimų pagal sutartis organizavimas;

Pagrindinės Leidybos direktorato funkcijos:

- leisti ir platinti Europos Parlamento darbo dokumentus (Parlamento komitetų, plenarinių posėdžių ir kt.);
- skelbti šiuos dokumentus elektroniniu formatu (Europos Parlamento svetainėje);
- skelbti šiuos dokumentus Oficialiajame leidinyje (protokolus, priimtus tekstus, rašytinius klausimus ir kt.);
- kartu su Oficialiųjų leidinių biuru leisti kitus leidinius.

Finansų generalinis direktoratas sprendžia Europos Parlamento biudžeto ir finansų klausimus. Pagrindinės jo funkcijos:

- parengti Europos Parlamento biudžetą ir užtikrinti jo įgyvendinimą;
- užtikrinti, kad Europos Parlamento biudžeto ir finansiniai aktai atitiktų taisykles;
- vykdyti oficialią institucijos apskaitą ir valdyti išdo operacijas;
- administruoti Parlamento narių piniginius reikalus.

Teisės tarnyba atlieka svarbų vaidmenį: ji pataria Europos Parlamentui teisės klausimais ir atstovauja jam teismuose. Pagrindinės jos funkcijos:

- teikti patarimus teisės klausimais Parlamento politiniams organams (Pirmininkui, Biurui, Pirmininkų sueigai, komitetų pirmininkų sueigai, delegacijų pirmininkų sueigai, kvestoriams, Parlamento komitetams) ir Generaliniam sekretoriui;
- patarti Parlamento komitetams teisėkūros klausimais;
- atstovauti Europos Parlamentui Europos ir valstybių narių teismuose.

Taigi Europos Parlamentas yra tikra tarptautinė tribūna, iš kurios kalba daugybė vadovų.⁷³ Bėgant metams jis tapo Europos Sąjungos vidaus ir išorės veiklos aiškintoju, kas užtikrina Parlamento narių, taigi ir piliečių, dalyvavimą nustatant savo Europos politikos viziją.

⁷³ <http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=47&language=LT>; žiūrėta: 2006-10-23.

Apžvelgus antrą magistrinio darbo dalį, akivaizdu, kad sudėtingam Europos Parlamento aparatui reikalingi šie struktūriniai padaliniai, kurie užtikrintų efektyvų darbo procesą. Be šių struktūrinių padalinių darbo efektyvumas žymiai sumažėtų.

Trečioje darbo dalyje palyginsiu Europos Parlamento vidaus struktūrą su Lietuvos Respublikos Seimo struktūra, analizuosiu esminius skirtumus ir panašumus ne tik struktūrinių padalinių veikloje, bet ir vidaus veiklos teisiniame reglamentavime.

3. LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STRUKTŪRA

3.1. Seimo struktūriniai padaliniai

Lietuvos Respublikos Konstitucija⁷⁴ numato, jog Seimas yra viena iš institucijų, vykdančių valstybės valdžią. Seimo įgaliojimams Konstitucijoje skirtas V skirsnis. Tai savarankiška valdžių padalijimo doktrinos požiūriu institucija. Parlamento kaip valdžios institucijos nepriklausomumas yra demokratijos garantija. Todėl Lietuvos parlamentas – vienintelė institucija, turinti įgaliojimus įstatymams kurti. Parlamentas nepavaldus jokiai vykdomosios valdžios kontrolei. Parlamentas pats nustato savo vidaus struktūrą ir veiklos procedūrą. Tuo pasireiškia akivaizdus parlamento išskirtinumas.

Lietuvos Respublikos Seimą sudaro 141 Seimo narys. Nariai renkami ketveriems metams vadovaujantis visuotine, lygia, tiesiogine rinkimų teise ir slaptu balsavimu. Seimas laikomas išrinktu, kai išrinkta ne mažiau kaip 3/5 Seimo narių.⁷⁵

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 76 str. nustatyta, kad Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas (aktuali redakcija nuo 2006 11 14), turintis įstatymo galią. Vadinasi, Seimui suteikta teisė pačiam nustatyti savo struktūrą ir darbo tvarką. Atsižvelgiant į Seimo kaip įstatymų leidybos valdžios konstitucinį statusą turinčios institucijos tikslus, turi būti sukurta tokia Seimo struktūra ir demokratiniiais principais pagrįsta darbo tvarka, kad šalyje esant bet kokiai situacijai, Tautos atstovybė galėtų konstruktyviai, efektyviai ir nepertraukiamai įgyvendinti aukščiausiąją suverenią Tautos galią (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto II dalies 9, 9(3), 9(6), 10 ir 10(1) straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“).⁷⁶ Minėtame Konstitucinio teismo išaiškinime, apibrėžiama „Seimo struktūros“ sąvoka. Tai yra tokia Seimo statute nustatyta jo vidinių padalinių sistema, kuri turi užtikrinti parlamento darbingumą, efektyvų jo funkcionavimą, t.y. turi sukurti reikiamas sąlygas bei prielaidas Seimui nepertraukiamai įgyvendinti Konstitucijoje apibrėžtas jo funkcijas.

Pasak Egidijaus Šileikio, galima samprotauti, kad Seimo struktūra – materialinių (t.y. tam tikrą „struktūrizuota statiką“ rodančių) organizacinių institucinių elementų, būtent tam tikrų Seimo narių visumą objektyviai skaidančių (struktūrizuojančių) padalinių ir pareigybių šiuose

⁷⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249.

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto II dalies 9, 9(3), 9(6), 10 ir 10(1) straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 16-271.

padaliniuose sistema, būtina sklandžiai ir veiksmingai svarstyti ir priimti įstatymus ar kitaip įformintus Seimo sprendimus.⁷⁷

Parlamento darbui ir posėdžiams vadovauja Seimo Pirmininkas ir jo pavaduotojai, kurių negali būti daugiau kaip penki. Įstatymų projektams nagrinėti ir kitiems Konstitucijoje numatytiems dokumentams rengti Seimas iš savo narių sudaro komitetus. Nenuolatinio aktualumo klausimams spręsti Seimas iš savo narių gali sudaryti komisijas. Politinės partijos ir organizacijos savo politinėms pažiūroms reikšti ir tikslams įgyvendinti gali sudaryti Seimo narių frakcijas, vadovaujamas seniūnų. Tarp frakcijų bei kitiems ryšiams palaikyti veikia Seniūnų sueiga. Seimo organizaciniam darbui garantuoti yra sudaroma Seimo valdyba.

Mano nuomone, Seimo statute įvardinti parlamento struktūriniai padaliniai turi užtikrinti darnią institucijos veiklą. Todėl aktualu paanalizuoti šių minėtų Seimo struktūrinių padalinių veiklos galimybes.

3.2. Seimo pirmininkas

Kaip teigia E. Šileikis, Seimo pirmininkas ir jo pavaduotojas – personifikuoti Seimo struktūros padaliniai tuo požiūriu, kad jie yra vienasmeniai.⁷⁸

Taigi parlamento vadovas turi tik šiai pareigybei būdingų įgaliojimų. Seimo narys, išrinktas Seimo pirmininku arba laikinai einantis jo pareigas, turi sustabdyti savo veiklą Seimo narių frakcijoje. Šiuo reikalavimu norima pabrėžti, jog asmuo, vykdydamas Seimo Pirmininko pareigas, turi vadovauti visam parlamentui, o ne daliai. Seimo Pirmininko įgaliojimai yra numatyti Seimo statuto 29 str.:⁷⁹

- 1) vadovauja Seimo darbui ir atstovauja Seimui;
- 2) per 10 dienų nuo priėmimo patvirtina parašu Seimo priimto įstatymo teksto autentiškumą ir perduoda jį Respublikos Prezidentui pasirašyti, per 10 dienų pasirašo Seimo statutą ir jo pakeitimus, per 3 dienas pasirašo įstatymus, kurių Respublikos Prezidentas per 10 dienų po įteikimo nepasirašo ir negrąžina Seimui pakartotinai svarstyti, bei juos oficialiai paskelbia;
- 3) per 10 dienų nuo priėmimo pasirašo Seimo nutarimus bei kitus Seimo priimtus aktus;
- 4) per 24 valandas pasirašo Seimo posėdžių protokolus, taip pat Seimo valdybos sprendimus, jeigu pats jiems pirmininkauja;
- 5) laikinai eina Respublikos Prezidento pareigas arba laikinai pavaduoja Respublikos Prezidentą Konstitucijos 89 straipsnyje numatytais atvejais;

⁷⁷ Šileikis E. Alternatyvi konstitucinė teisė. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P. 428.

⁷⁸ Ten pat. P. 438.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249.

6) turi teisę sušaukti nenumatytą Seimo posėdį ar neeilinę sesiją Konstitucijos 89 straipsnio 1 dalyje nustatytais atvejais;

7) teikia Seimo Pirmininko pavaduotojų kandidatūras Seimui;

8) Konstitucijoje nustatyta tvarka teikia Seimui skirti Konstitucinio Teismo teisėjų kandidatūras;

9) teikia Seimui skirti ir atleisti Seimo kontrolierių ir Seimo kontrolierių įstaigos vadovo kandidatūras;

10) Konstitucijos ir įstatymų numatytais atvejais teikia Seimui skirti ir atleisti valstybės institucijų vadovų ir jų pavaduotojų kandidatūras;

11) pirmininkauja Seimo ir Seimo valdybos posėdžiams arba paveda tai atlikti vienam iš savo pavaduotojų;

12) teikia Seniūnų sueigai sesijos darbų programos ir savaitės bei dienos posėdžių darbotvarkių projektus arba paveda tai atlikti vienam iš savo pavaduotojų;

13) teikia Seimo valdybos posėdžių darbotvarkės projektą arba paveda tai atlikti vienam iš savo pavaduotojų;

14) vykdo kitus šiame statute numatytus įgaliojimus.

Vykdydamas savo įgaliojimus, Seimo Pirmininkas leidžia potvarkius. Seimo pirmininkas, o kai jo nėra Pirmininko pavaduotojas (jeigu pats nepirmininkauja posėdžiui) bet kuriuo svarstomu klausimu gali be eilės Seimo posėdžiuose išsakyti savo arba Seimo valdybos nuomonę. Seimo sesijos metu Seimo Pirmininkas, jo pavaduotojai ne rečiau kaip kartą per mėnesį atsako į Seimo narių iš anksto raštu pateiktus klausimus dėl savo veiklos. Seimo Pirmininko teikimu Seimas vieną iš Seimo Pirmininko pavaduotojų paskiria Seimo Pirmininko pirmuoju pavaduotoju. Seimo statutas numato tokius Seimo pirmininko pavaduotojų įgaliojimus (30 str.):⁸⁰

1. Seimo Pirmininko pavaduotojai atlieka Seimo Pirmininko jiems pavestas funkcijas.

2. Seimo Pirmininko pavaduotojai per 24 valandas pasirašo Seimo posėdžių protokolus, taip pat Seimo valdybos sprendimus, jeigu jie Seimo Pirmininko pavedimu vadovavo šiems posėdžiams.

3. Seimo Pirmininką, laikinai išvykusį arba susirgusį ir dėl to laikinai negalintį eiti savo pareigų, tuo laiku pavaduoja Seimo Pirmininko pirmasis pavaduotojas arba Seimo pavedimu kitas pavaduotojas.

4. Šio statuto 29⁽¹⁾ straipsnyje nurodytais atvejais Seimo Pirmininko pavaduotojas, kuriam Seimas pavedė laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas, šias pareigas eina tol, kol jas vėl pradės eiti Seimo Pirmininkas.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

5. Nutarimą pavesti laikinai eiti Seimo Pirmininko pareigas arba jį pavaduoti (išankstinį arba konkrečiu atveju) Seimas priima Seimo Pirmininko teikimu.

Lyginant Europos Parlamento Pirmininko ir LR Seimo Pirmininko institutus – negalėčiau išskirti kažkokių ryškesnių skirtumų, nes kompetencijos ribos labai panašios. Vienas iš svarbiausių skirtumas, kad LR Seimo Pirmininko kadencija yra ilgesnė. Atsižvelgiant į daugianacionalinį Europos Parlamento pobūdį, seka pagrįsta išvada, kad Pirmininkas turi 14 pavaduotojų, kai tuo tarpu LR Seimo Pirmininkas turi tik 5 pavaduotojus. Taip pat, norėčiau užakcentuoti dar vieną skirtumą: Seime, remiantis Seimo statutu, neegzistuoja kvestoriaus institutas.

3.3. Seimo valdyba

Seime veikia Seimo valdyba, kurios pagrindinis uždavinys – spęsti organizacinius Seimo darbo klausimus ir teikti patarimus Seimo Pirmininkui, kai jis to prašo. Seimo valdyba sudaroma iš Seimo Pirmininko, jo pavaduotojų ir Seimo opozicijos lyderio. Seimo valdybos sudėtį nutarimu tvirtina Seimas. Seimo statuto 32 str. Numato, jog Seimo valdyba:⁸¹

- 1) tvirtina ir teikia Finansų ministerijai Seimo kanceliarijos programų ir išlaidų sąmatų projektus;
- 2) komitetų teikimu svarsto ir siunčia į komandiruotes Seimo narius su raštiškomis Seimo, valdybos, komitetų užduotimis; tvirtina komandiruočių ataskaitas;
- 3) komitetų ar frakcijų teikimu svarsto ir pritaria Seimo narių išvykoms ne Seimo lėšomis sesijos metu;
- 4) prireikus apsveria Seimo sesijos darbų programos, savaitės bei dienos posėdžių darbotvarkių projektus ir teikia išvadas Seniūnų sueigai arba Seimui;
- 5) šaukia nenumatytus Seimo posėdžius, nustato jų laiką;
- 6) tvirtina preliminarų Seimo sesijos posėdžių grafiką;
- 7) prireikus nustato, kokioms institucijoms ar asmenims pagrindinis komitetas privalo nusiųsti įstatymo projektą išvadoms gauti;
- 8) prireikus priima nutarimą pagrindinį komitetą atleisti nuo šio statuto 147 straipsnyje išdėstytų pagrindinio komiteto prievolių;
- 9) prireikus sudaro darbo grupes įstatymų projektams rengti ir Seimo bei valdybos pavedimams vykdyti;
- 10) padeda organizuoti bendrą komitetų darbą tais klausimais, kurie priklauso kelių komitetų kompetencijai;

⁸¹ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

11) tvirtina Seimo kanceliarijos struktūrą, Seimo kanceliarijoje ir Seimui atskaitingose institucijose didžiausią leistiną valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš valstybės biudžeto ir valstybės pinigų fondų, pareigybių skaičių;

12) tvirtina Seimo kanceliarijos nuostatus ir reglamentą;

13) kai Seimas sprendžia klausimą, ar Respublikos Prezidento sveikata leidžia jam eiti savo pareigas, kreipiasi į sveikatos apsaugos ministrą dėl kandidatūrų į Seimo tvirtinamą gydytojų komisiją pateikimo;

14) sprendžia kitus Seimo darbo organizavimo klausimus, kurie pagal šį statutą nepriskirti kitoms Seimo institucijoms ar pareigūnams.

Seimo valdybos posėdžius šaukia ir jiems vadovauja Seimo Pirmininkas arba jo įgaliotas Seimo Pirmininko pavaduotojas. Stebėtojais Seimo valdybos posėdžiuose gali dalyvauti kiti Seimo nariai, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės nuolatiniai atstovai. Į Seimo valdybos posėdžius gali būti kviečiami ir kiti asmenys. Klausimus svarstyti valdybai gali teikti valdybos nariai, komitetai, komisijos, frakcijos ir Seimo kancleris. Svarstyti teikiami Seimo valdybos dokumentų projektai, pasirašyti iniciatorių, perduodami Seimo Pirmininkui ar jo įgaliotam Seimo Pirmininko pavaduotojui. Pastarieji, jais remdamiesi, parengia posėdžio darbotvarkę. Seimo valdybos sprendimai priimami atviru balsavimu paprasta posėdyje dalyvaujančių narių balsų dauguma, kai posėdyje dalyvauja ne mažiau kaip pusė valdybos narių. Jeigu balsai pasidalija po lygiai, priimamas tas sprendimas, už kurį balsavo Seimo Pirmininkas, o jei jo nėra, - posėdžiui pirmininkaujantis Seimo Pirmininko pavaduotojas. Seimo nariams per komitetus ir frakcijas pranešama apie seimo valdybos sprendimus ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo sesijos metu arba ne vėliau kaip per savaitę kitos sesijos pradžioje.

Komitetai ir frakcijos gali apskųsti Seimo valdybos sprendimus seimui, jeigu manoma, kad jie pažeidžia ar riboja Seimo nario, frakcijos ar komiteto teises, kad priimti viršijant valdybai suteiktus įgaliojimus. Tokius skundus nagrinėja ir sprendžia Seimas išklauses Etikos ir procedūrų komisijos išvadų.⁸²

Išanalizavus tiek LR Seimo valdybos, tiek Europos Parlamento biuro darbo pobūdį, galėtume šiuos du struktūrinius padalinius tapatinti, vos tik pasižiūrėjus į kompetencijos ribas. Kompetencija neapsiriboja vien tik organizacinių klausimų lygmenyje, bet taip pat apima ir personalą bei administracinius sprendimus.

⁸² Mesonis G. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė. – Vilnius: LTU, 2002. P. 711.

3.4. Seimo komitetai ir komisijos

Įstatymų projektams nagrinėti bei kitiems Seimo kompetencijai Konstitucijos paskirtiems klausimams rengti Seimas pirmoje sesijoje iš savo narių sudaro komitetus. Juose turi būti ne mažiau kaip 7 ir ne daugiau kaip 17 seimo narių (išskyrus Europos reikalų komitetą) pagal proporcinį atstovavimo frakcijoms principą. Šis principas numato, jog didesnė Seimo frakcija turi teisę į proporcingai daugiau vietų kiekviename komitete. Tačiau tikslus kiekvieno komiteto narių skaičius nustatomas Seimo nutarimu.⁸³ Europos reikalų komitetas sudaromas ne mažiau kaip iš 15 Seimo narių pagal proporcinį atstovavimo frakcijoms principą. Europos reikalų komiteto nariais gali būti Seimo nariai, dirbantys kituose komitetuose, taip pat Seimo valdybos nariai. Komitetų sudėtį ir komitetų narių pavaduotojus tvirtina Seimas, balsuodamas už visą komiteto narių ir jų pavaduotojų sąrašą. Tam tikroms veiklos kryptims komitetai gali sudaryti pakomitečius. Pakomitečių gali sudaryti ne mažiau kaip 5 nariai.

Seime yra sudaromi šie komitetai (43 str.):⁸⁴

- 1) Aplinkos apsaugos;
- 2) Audito;
- 3) Biudžeto ir finansų;
- 4) Ekonomikos;
- 5) Europos reikalų;
- 6) Informacinės visuomenės plėtros;
- 7) Kaimo reikalų;
- 8) Nacionalinio saugumo ir gynybos;
- 9) Socialinių reikalų ir darbo;
- 10) Sveikatos reikalų;
- 11) Švietimo, mokslo ir kultūros;
- 12) Teisės ir teisėtvarkos;
- 13) Užsienio reikalų;
- 14) Valstybės valdymo ir savivaldybių;
- 15) Žmogaus teisių.

Seimo komitetai yra atsakingi ir atskaitingi Seimui. Kiekvienos kitos eilinės sesijos pradžioje gali būti išklausoma komitetų darbo ataskaitų. Komitetai privalo nustatyti laiku apsvarstyti ir pateikti išvadas dėl jiems svarstyti perduotų klausimų, atlikti kitas Seimo pavestas užduotis. Komitetai yra atsakingi, kad laiku būtų nustatytas tam tikrų įstatymų ir kitų teisės aktų

⁸³ Mesonis G. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė. – Vilnius: LTU, 2002. P. 711.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

reikalingumas, pagal jų veiklos kryptis ir kompetenciją inicijuotas jų rengimas ir užsakytos išsamios išvados dėl jų projektų. Seimo komitetai dirba pagal patvirtintus planus, suderintus su Seimo sesijos darbų programa. Šiuose planuose nurodomi atsakingi vykdytojai ir atlikimo terminai. Komitetų darbo planai ir posėdžių darbotvarkės paskelbiamos viešai. Komitetų veiklą koordinuoja Seimo Pirmininkas, Seimo valdyba pagal Seimo sesijų darbų programas ir komitetų darbo planus. Komitetai gali pasitvirtinti darbo tvarkos taisykles, neprieštaraujančias Seimo statutui. Svarstyiniams klausimams parengti komitetai iš savo narių gali sudaryti parengiamąsias darbo grupes. Į jas gali būti įtraukti davę sutikimą kiti Seimo nariai, taip pat valstybės institucijų, partijų ir visuomeninių organizacijų atstovai, ekspertai bei mokslininkai. Lėšos tokių grupių ekspertams skiriamos pagal patvirtintą komiteto išlaidų sąmatą. Seimo statuto 49 str. apibrėžti Seimo komitetų įgaliojimai.

Seimo komitetai įgalioti.⁸⁵

- 1) svarstyti įstatymų projektus, rengti išvadas ir nagrinėti klausimus, perduotus komitetui apsvarstyti;
- 2) savo iniciatyva arba Seimo pavedimu rengti įstatymų, kitų Seimo priimamų teisės aktų projektus, analizuoti naujų įstatymų ar jų pataisų reikalingumą;
- 3) rengti ir pateikti Seimui projektus dėl įstatymų suderinimo, papildymo ar prieštaravimų pašalinimo;
- 4) svarstyti Vyriausybės programą; savo iniciatyva arba Seimo pavedimu svarstyti Vyriausybės arba kitų valstybės institucijų veiklos programas pagal atskiras sritis ir teikti Seimui savo išvadas;
- 5) apsvarstyti pagal savo kompetenciją valstybės institucijų vadovų, kuriuos skiria Seimas arba kurių paskyrimui reikalingas Seimo pritarimas, ir jų pavaduotojų kandidatūras, taip pat tų pareigūnų atleidimo klausimus;
- 6) preliminariai svarstyti Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą bei biudžeto įvykdymo apyskaitą;
- 7) analizuoti ir kontroliuoti einamųjų metų valstybės biudžeto lėšų naudojimo ekonominį efektyvumą, svarstyti ir teikti išvadas bei siūlymus dėl Vyriausybės pateikto kitų metų valstybės biudžeto projekto straipsnių ir programų, komiteto kompetencijai priskirtų klausimų, siekti racionalaus programų parinkimo ir asignavimų jam paskirstymo;
- 8) svarstyti pasiūlymus steigti ar panaikinti ministerijas ir kitas valstybės institucijas;
- 9) atliekant parlamentinę kontrolę, išklausti ministerijų ir kitų valstybės institucijų informacijas bei pranešimus, kaip vykdomi Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti Seimo priimti aktai; savo iniciatyva arba Seimo pavedimu atlikti atskirų problemų parlamentinį tyrimą ir

⁸⁵ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

pateikti Seimui savo išvadas; savo iniciatyva arba Seimo pavedimu svarstyti Seimui atskaitingų valstybės institucijų veiklos metų ataskaitas ir pateikti Seimui savo išvadas;

10) nagrinėti rinkėjų bei visuomeninių organizacijų pasiūlymus;

11) sudaryti komiteto darbo planą, suderintą su Seimo sesijos darbų programa;

12) sudaryti komiteto išlaidų sąmatą, neviršijančią komitetui skirtų lėšų;

13) dalyvauti tarpparlamentiniuose Seimo ryšiuose;

14) dalyvauti Lietuvos pozicijos dėl pasiūlymų priimti Europos Sąjungos teisės aktus (kaip jie apibrėžti šio statuto 180¹ straipsnio 3 dalyje) rengimo ir derinimo procese, prireikus teikti Seimui, Seimo Europos reikalų komitetui, Užsienio reikalų komitetui išvadas dėl šios pozicijos;

15) nagrinėti kitus Europos Sąjungos dokumentus (kaip jie apibrėžti šio statuto 180¹ straipsnio 4 dalyje), prireikus teikti Seimui, Seimo Europos reikalų komitetui, Užsienio reikalų komitetui išvadas dėl šių dokumentų;

16) prireikus teikti išvadas Seimui, Seimo Europos reikalų komitetui arba Užsienio reikalų komitetui, ar pasiūlymai priimti Europos Sąjungos teisės aktus (kaip jie apibrėžti šio statuto 180¹ straipsnio 3 dalyje) neprieštarauja subsidiarumo principui;

17) svarstyti pareigūnų, kuriuos į pareigas Europos Sąjungos institucijose teikia Lietuvos Respublika ir kuriems teikti reikalingas Seimo pritarimas, kandidatūras.

Tačiau komitetų priimti sprendimai valstybės institucijoms yra rekomendacinio pobūdžio, nors privalu į juos atsakyti. Seimo statute yra numatyta kiekvieno konkretaus komiteto veiklos kryptis.

Prireikus Seimas gali sudaryti laikinąsias tyrimo kontrolės, revizijos, parengiamąsias, redakcines ir kitokias komisijas bet kuriam klausimui iširti ir kitiems Seimo pavedimams atlikti. Sudarant laikinąsias komisijas, numatomas komisijos narių skaičius proporcinio atstovavimo frakcijoms pagrindu. Seimas tvirtina visą komisijos narių sąrašą. Be to, Seime yra sudaromos nuolatinės Etikos ir procedūrų, Administracinė bei Peticijų komisijos.

Kaip minėjau antroje darbo dalyje, Europos Parlamente irgi yra galimybė sudaryti ne tik nuolatinės, bet ir laikinąsias komisijas. Taigi LR Seime ir Europos Parlamente veikia komitetai, kurie yra atsakingi už tam tikras pagrindines sritis (sveikata, saugumas, švietimas ir kt.), tik Europos Parlamentas komitetų turi žymiai daugiau, kurie kartais yra specifinio pobūdžio (pvz., tariamas CŽV vykdytas kalinių gabenimas ir neteisėtas kalinimas Europos šalyse). Mano nuomone, didesnis komitetų skaičius yra privalumas, kadangi užtikrina greitą ir efektyvą reagavimą į problemas valstybėse narėse.

3.5. Parlamentinės delegacijos ir tarpparlamentinių ryšių grupės

Seimas, kaip ir Europos Parlamentas, turi labai panašų struktūrinį padalinį, t.y. parlamentines delegacijas.

Seimo parlamentinės delegacijos tarptautinėse organizacijose ir forumuose sudaromos taip pat kaip Seimo komisijos, o tarpparlamentinių ryšių grupės sudaromos laisvu Seimo narių apsisprendimo principu, sekancia tvarka:⁸⁶

1. Seimo Pirmininkas, gavęs iniciatorių teikimą, praneša Seimo nariams apie įsirašymo į tarpparlamentinių ryšių grupės pradžia ir pabaigą bei jų sudarymo iniciatorius ir paskelbia pirmojo posėdžio datą ir vietą.

2. Po pirmojo grupės posėdžio, kurio metu išrenkamas grupės pirmininkas, pavaduotojas ar pavaduotojai, grupės pirmininkas Seimo posėdžio metu paskelbia apie tarpparlamentinės grupės įsikūrimą. Remiantis grupės pirmininko pareiškimu, grupė registruojama Seime.

3. Seimo Pirmininkas praneša atitinkamų valstybių parlamentams apie tokių grupių įkūrimą Seime ir jų vadovus.

4. Seimo valdyba, atsižvelgdama į grupės darbo intensyvumą, ekonominių, politinių ar moralinių aspektų svarbą, remia parlamentinių grupių veiklą: skiria grupės sekretorių, finansuoja grupės kviestų svečių priėmimą ar grupės narių vizitus pagal kitų valstybių parlamentinių grupių kvietimus.

Jei tarpparlamentinės delegacijos Europos Parlamente ataskaitą teikia komitetui, atsakingam už užsienio ir saugumo reikalus, tai tarpparlamentinių ryšių grupių veiklą Seime koordinuoja Užsienio reikalų komitetas.

3.6. Seniūnų sueiga

Seime veikia Seniūnų sueiga, į kurią įeina Seimo valdybos nariai ir frakcijų atstovai. Kiekviena frakcija į Seniūnų sueigą skiria po 1 atstovą nuo 10 frakcijos narių. Kiekviena frakcija papildomai skiria į Seniūnų sueigą po 1 atstovą nuo nevisos dešimties frakcijų narių, jeigu šią nevisą dešimtį sudaro daugiau nei 5 Seimo nariai. Frakcijos, kuriose nėra 10 narių, skiria į Seniūnų sueigą po 1 atstovą.

Pagrindinis Seniūnų sueigos uždavinys – svarstyti Seimo sesijos darbų programas bei posėdžių darbotvarkes ir pritarti joms, derinti Seimo komitetų ir frakcijų darbo organizavimo klausimus, teikti sprendimų šiais klausimais projektus Seimui bei valdybai, taip pat patarimus Seimo Pirmininkui.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

Seimo seniūnų sueigos posėdžiai sesijos metu vyksta reguliariai tam paskirtu laiku. Neeiliniai Seniūnų sueigos posėdžiai šaukiami Seimo Pirmininko, Seimo valdybos, Seniūnų sueigos seniūno arba ne mažiau kaip 1/3 Seniūnų sueigos narių reikalavimu. Apie neeilinių posėdžių laiką ir jų darbotvarkę Seniūnų sueigos nariams turi būti pranešta ne vėliau kaip prieš 6 valandas. Seniūnų sueigos posėdžiams vadovauja seniūnas. Jo pareigas pagal Seniūnų sueigos patvirtintą grafiką, kas savaitę pasikeisdami, eina frakcijų seniūnai.⁸⁷

Pirmosios sesijos pirmajam Seniūnų sueigos posėdžiui vadovauja vyriausias pagal amžių frakcijos seniūnas. Seniūnų sueigai svarstyti jos kompetencijai priskirtus klausimus gali siūlyti ir teikti Seimo Pirmininkui ar jo įgaliotam Seimo Pirmininko pavaduotojui Seniūnų sueigos nariai, Vyriausybė, taip pat kiti Seimo nariai (teikiantys įstatymų projektus). Šių pasiūlymų pagrindu Seniūnų sueigos darbotvarkės projektą sudaro Seimo Pirmininkas ar jo įgaliotas Seimo Pirmininko pavaduotojas. Stebėtojų teisėmis Seniūnų sueigos posėdžiuose gali dalyvauti kiti Seimo nariai, Respublikos Prezidento ir Vyriausybės nuolatiniai atstovai. Į Seniūnų sueigos posėdžius gali būti kviečiami ir kiti asmenys. Seniūnų sueigos posėdžiai yra atviri visuomenės informavimo priemonių atstovams.

Seniūnų sueigos įgaliojimai:⁸⁸

- 1) svarsto Seimo kanceliarijos programų ir išlaidų sąmatų projektus ir su savo pasiūlymais bei pastabomis perduoda Seimo valdybai;
- 2) svarsto ir derina iškylančius prieštaravimus dėl Seimo sesijos darbų programos;
- 3) svarsto savaitės ir dienos posėdžių darbotvarkių projektus ir pritaria jiems;
- 4) svarsto ir derina siūlymus dėl pagrindinio ir papildomo komitetų įstatymo projektui svarstyti paskyrimo bei dėl preliminarios įstatymo projekto svarstymo Seimo posėdyje datos paskyrimo;
- 5) svarsto ir derina iškylančius prieštaravimus dėl kitų Seimo darbo organizavimo klausimų;
- 6) išklauso komitetų pirmininkų ir frakcijų seniūnų pasiūlymus dėl komitetų arba frakcijų tarpusavio ryšių ir teikia pasiūlymus Seimui arba valdybai;
- 7) teikia Seimo valdybai rekomendacijas dėl jos kompetencijai priskirtų klausimų sprendimo;
- 8) atlieka derinimo (taikinamosios) komisijos vaidmenį, iškilus principinio pobūdžio nesutarimams dėl svarbiausių Seime svarstomų klausimų;
- 9) prireikus nustato, kokioms institucijoms ar asmenims pagrindinis komitetas privalo nusiųsti įstatymo projektą išvadoms gauti;

⁸⁷ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

⁸⁸ Ten pat.

10) prireikus priima nutarimą pagrindinį komitetą atleisti nuo šio statuto 147 straipsnyje išdėstytų prievolių.

Seniūnų sueigą pagal atliekamą darbo pobūdį galėtume prilyginti Europos Parlamento pirmininkų sueigai. Tiek vienas, tiek kitas struktūrinis padalinys sprendžia darbo organizavimo, darbotvarkės sudarymo klausimus. Tačiau vis dėl to Europos Parlamento pirmininkų sueigos kompetencija yra platesnė, nes ji palaiko dar ir tarptautinius ryšius su kitomis valstybėmis.

3.7. Seimo kancleris

Seimo kanclerio įgaliojimus reglamentuoja Seimo statuto 31 str. Jame nurodoma, kad Seimo kancleris yra Seimui bei Seimo valdybai atsakingas ir atskaitingas valstybės tarnautojas – įstaigos vadovas. Seimo kancleris yra Seimo kanceliarijos vadovas, kurį įstatymų nustatyta tvarka viešo konkurso būdu 5 metams skiria ir atleidžia Seimas. Konkurso komisija sudaroma Seimo nutarimu į ją įtraukiant po vieną kiekvienos Seimo frakcijos atstovą. Seimo kancleriu negali būti skiriamas Seimo narys. Seimo kanclerio pareigos nesuderinamos su dalyvavimu politinės partijos ar politinės organizacijos veikloje.

Seimo statutas numato konkrečius Seimo kanclerio įgaliojimus. Seimo kancleris (31 str.):⁸⁹

1. Seimo kancleris yra Seimui bei Seimo valdybai atsakingas ir atskaitingas valstybės tarnautojas – įstaigos vadovas.

2. Seimo kancleris yra Seimo kanceliarijos vadovas. Seimo kanclerį įstatymų nustatyta tvarka 5 metams skiria ir iš pareigų atleidžia Seimas Seimo Pirmininko siūlymu.

3. Seimo kancleriu negali būti skiriamas Seimo narys.

4. Seimo kanclerio pareigos nesuderinamos su dalyvavimu politinės partijos ar politinės organizacijos veikloje.

5. Seimo kancleris:

1) prižiūri, kaip rengiami Seimo ir jo valdybos dokumentai;

2) prižiūri Vyriausybės nariams ir kitų valstybės institucijų vadovams pateiktų klausimų, paklausimų ir interpeliacijų nagrinėjimą ir teikia apie tai informaciją Seimo nariams;

3) nagrinėja Seimo narių iškeltus klausimus dėl Seimo kanceliarijos darbo, užtikrina Seimo valdybos sprendimų vykdymą;

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

4) užtikrina Seimo Pirmininko ir jo pavaduotojų rengiamų sesijos darbų programos, savaitės ir dienos posėdžių darbotvarkių projektų, Seniūnų sueigos darbotvarkių projektų bei visų svarstomų klausimų medžiagos parengimą;

5) iš anksto vizuoja Seimo Pirmininkui pasirašyti teikiamus oficialius dokumentus, taip pat pagal savo kompetenciją pasirašo oficialius dokumentus;

6) atsako už Seimo antspaudų su valstybės herbu naudojimą ir saugojimą;

7) reguliariai pateikia Seimui apibendrintus duomenis apie Seimui adresuotus rinkėjų pasiūlymus, pageidavimus, laiškus;

8) kartu su frakcijų atstovais paskirsto posėdžių salėje vietas frakcijų nariams, taip pat frakcijoms nepriklausantiems Seimo nariams, skiria patalpas frakcijų susirinkimams;

9) įstatymų nustatyta tvarka skiria į pareigas ir iš jų atleidžia Seimo kanceliarijos valstybės tarnautojus;

10) tvirtina Seimo kanceliarijos padalinių nuostatus, darbo taisykles, darbuotojų pareigybių aprašymus ir raštvedybos instrukcijas;

11) atlieka Seimo kanceliarijai skirtų biudžeto asignavimų valdytojo funkcijas;

12) atlieka kitas šiame statute bei Seimo kanceliarijos nuostatuose nustatytas funkcijas.

Seimo kanceliariją galime prilyginti Europos Parlamento Generaliniam sekretoriatui, nes tiek vienas, tiek kitas struktūrinis padalinys palengvina Parlamento Pirmininko darbą bei pačio Parlamento darbą. Kadangi Europos Parlamento darbų kiekis ir pats krūvis yra didesnis, todėl nenuostabu kad jame dirba žymiai daugiau aptarnaujančio personalo nei LR Seime.

3.8. Seimo frakcijos

Kaip teigia E. Šileikis, Seimo frakcijos yra fakultatyvios (tarsi gali būti, gali ir nebūti) nevalstybinės prigimties struktūros tuo požiūriu, kad jų buvimą lemia Seimo narių laisvojo mandato įgyvendinimas (poreikis laisvai jungtis į frakcijas siekiant veiksmingiau įgyvendinti politinius interesus).⁹⁰

Seimo frakcijos yra kuriamos politinių įsitikinimų pagrindu. Todėl nežinodami Seimo sudėties, negalime nuspėti, kiek ir kokių frakcijų bus Seime. Seimo komitetų skaičius ir veiklos kryptis nesikeičia dėl to, kokios politinės jėgos laimėjo rinkimus. Tačiau frakcijų skaičius ir dydis priklauso nuo politinių jėgų, patekusių į Seimą. Politinių organizacijų ir jų koalicijų nariai, išrinkti pagal sąrašą, jų nariai, išrinkti pagal sąrašą, bei jų nariai, išrinkti vienmandatėse rinkimu apygardose, Seime sudaro frakcijas. Frakcijos negali būti kuriamos remiantis asmeniniais, profesiniais interesais. Seimo narys gali būti tik vienos frakcijos narys. Frakcijos Seime gali

⁹⁰ Šileikis E. Alternatyvi konstitucinė teisė. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005. P. 433.

jungtis į koalicijas ir sutartais klausimais veikti kaip viena frakcija. Susikūrusias frakcijas registruoja Seimo valdyba. Visos frakcijos turi veikti pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją, Seimo statutą ir įstatymus.

Frakcija turi parengti politinę deklaraciją, kuri yra skelbiama spaudoje. Kad frakcija būtų įregistruojama, turi pareikšti norą joje dalyvauti ne mažiau kaip 7 Seimo nariai. Nuostata dėl sudarančių frakciją 7 Seimo narių įsigaliojo nuo naujo, 2000 m. renkamo, Seimo darbo pradžios. Iki to laiko Seimo frakciją galėjo sudaryti ne mažiau kaip 3 Seimo nariai.⁹¹

Seimo narių frakcijos arba frakcijų koalicijos, nepritariančios Vyriausybės programai, gali pasiskelbti opozicinėmis. Opozicinės frakcijos ar koalicijos paskelbia alternatyvias Vyriausybės programas. Opozicinėms frakcijoms ir koalicijoms garantuojamos visos Seimo statute numatytos frakcijų ir koalicijų teisės. Šios teisės jokia dingstimi negali būti apribotos. Jeigu opozicinė frakcija arba jų koalicija turi daugiau kaip ½ Seimo mažumai priklausančių Seimo narių, tokios frakcijos seniūnas arba koalicijos vadovas pagal Seimo statuto 41 str. 5 d. buvo vadinamas Seimo opozicijos lyderiu. Opozicijos lyderis naudojasi Seimo statute numatytais papildomomis opozicijos lyderio teisėmis.⁹²

Frakcijų siūlymai valstybės institucijoms yra rekomendaciniai. Tačiau juos valstybės institucijos, išskyrus teismus, privalo apsvarstyti ir atsakyti raštu.

Šiuo metu Seime yra tokios frakcijos:

Frakcijos ⁹³	4 Lentelė
LSDPF Lietuvos socialdemokratų partijos frakcija	26
DPF Darbo partijos frakcija	26
TSF Tėvynės Sąjungos frakcija	25
VLF Valstiečių liaudininkų frakcija	13
PDF Pilietinės demokratijos frakcija	11
LSF Liberalų sąjūdžio frakcija	11
NSF Naujosios sąjungos (socialliberalų) frakcija	9
TTLDF "Tvarka ir Teisingumas (liberalai demokratai)" frakcija	9
LCSF Liberalų ir centro sąjungos frakcija	8
MG Mišri Seimo narių grupė	2

⁹¹ Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249

⁹² Ten pat.

⁹³ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_k=1&p_r=787; žiūrėta 2006-10-19.

Iš 4 lentelės matome, jog ir LR Seime, kaip ir Europos Parlamente yra narių nepriklausančių jokiai frakcijai. Akivaizdu, kad frakcijos – reikšmingi Seimo struktūriniai padaliniai.

Išanalizavus LR Seimo struktūrinius padalinius, galima daryti išvadą, kad Europos Parlamento struktūriniai padaliniai su LR Seimo struktūriniais padaliniais turi daug daugiau panašumų nei skirtumų. Esminis skirtumas – Europos Parlamentas turi daugiau struktūrinių padalinių nei LR Seimas.

IŠVADOS

Atlikus išsamią literatūros bei teisės aktų analizę Europos Parlamento vidaus veiklos reglamentavimo atžvilgiu, teigiame: **iškelta hipotezė** – Europos Parlamento vidaus veikla skiriasi nuo LR Seime vyraujančio darbo organizavimo – **pasitvirtino**. Darytinos šios išvados:

- 1) XX a. viduryje iškelta vieningos Europos idėja pasiteisino. Šiuo metu taip sparčiai didėja Europos Bendrijos valstybių narių skaičius, kad ji net atsiduria triguboje krizėje: matmenų, legitimumo ir efektyvumo. Valstybių skaičiui nepritaikyta sprendimų priėmimo sistema skatina neefektyvumą, o sprendimų priėmimui lėtėjant Sąjunga gali prarasti savo legitimumą.
- 2) Europos Parlamentas yra viena iš penkių pagrindinių ES institucijų, kurios galios nuolat didėja. Parlamento struktūra yra labai sudėtinga, nes šalia ideologinės kairės ir dešinės takoskyros yra ir 25 valstybių nacionalinė bei kalbinė dimensija.
- 3) Europos Parlamento struktūrą sudaro: Pirmininkas, frakcijos, parlamentiniai komitetai, biuras, kvestorių kolegija, delegacijos, generalinis sekretoriatas bei kiti smulkesni struktūriniai padaliniai.
- 4) Lyginant Europos Parlamento bei LR Seimo struktūrą, priėjau išvadą, kad Europos Parlamentas turi daugiau struktūrinių vienetų. LR Seime neegzistuoja kvestoriaus institutas, biuras, pirmininkų konferencija. Savo ruožtu, Europos Parlamente nėra Seniūnų sueigos. Europos Parlamento generalinis sekretoriatas atitinka Seimo kanceliariją. Lyginant Europos Parlamento bei LR Seimo vaidmenį įstatymų leidybos procese, priėjau išvadą, kad LR Seimas turi įstatymų iniciatyvos teisę, o Europos Parlamentas savarankiškai negali leisti jokių teisės aktų.

PASIŪLYMAI

- 5) Išsamiai išanalizavęs šią aktualią temą, manau, kad tikslinga būtų suteikti Europos piliečiams didesnes galimybes pareikšti savo nuomonę, pasiūlymus bei pageidavimus jiems aktualiais klausimais (pvz., Europos Parlamento Pirmininkui), taip skatinant kuo skaidresnę Europos Parlamento darbą, nes Europos Parlamentas yra vienintelė ES institucija, atstovaujanti Europos piliečių interesus.
- 6) Siūlau Europos Parlamento vidaus veiklos taisyklėse plačiau apibrėžti Europos Parlamento struktūrinius padalinius: jų sudėtį, veiklą, kompetencijos ribas ir pan.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra:

1. 1992 m. sutartis tarp Europos ekonominės bendrijos, Europos atominės energijos bendrijos ir Lietuvos Respublikos dėl prekybinio, ekonominio ir komercinio bendradarbiavimo // Valstybės žinios. 1993. Nr. 7.
2. 1994 m. Europos Bendrijos, Europos atominės energijos bendrijos, Europos anglies ir plieno bendrijos, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės, Sutartis "Dėl laisvos prekybos ir su prekyba susijusių dalykų" // Valstybės žinios. 1995. Nr. 105-2347; // Valstybės Žinios. 1996. Nr. 49.
3. 1995 m. Europos sutartis, steigianti asociaciją tarp Europos Bendrijų bei jų Šalių Narių, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės // Valstybės žinios. 1998. Nr. 11.
4. European Parliament Rules of Procedure 16th edition, February 2005 // OJ L 44, 3.3. 2005.
5. Europos Sąjungos steigimo dokumentai ir Sutartis dėl Konstitucijos Europai. Sud. Vitkus G. – Eugrimas, 2005.
6. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.
7. Lietuvos Respublikos Seimo statutas // Valstybės žinios. 1994. Nr. 15-249.
8. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. vasario 24 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto II dalies 9, 9(3), 9(6), 10 ir 10(1) straipsnių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ // Valstybės žinios. 1994. Nr. 16-271.

Specialioji literatūra:

9. Allister Mc R. Nuo Europos Bendrijos iki Europos Sąjungos. – Vilnius: Eugrimas, 2000.
10. Barnard C. The Substantive Law of the EU. The Four Freedoms. – Oxford: Oxford University Press, 2004.
11. Borell J. Ten, kur nėra diskusijų, nėra ir dalyvavimo // http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/008-1648-352-12-51-90120061219STO01647-2006-18-12-2006/default_lt.htm; žiūrėta: 2006-12-28.
12. Bradley K. A handbook of EU institutional law. Oxford, 2005.
13. Cairns W. Europos Sąjungos teisės įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 1999.
14. Craig P., DeBurca G., EU Law. Text, Cases, Materials 3rd ed. – Oxford: Oxford University Press: 2003.
15. Encyclopedia of the European Union, edited by Desmond Dinon. – London. 1998.
16. Hartley T.C. European Union Law in a Global Context. Text, Cases and Materials. - Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

17. Junevičius A. Europos Sąjunga. Istoriniai, politiniai, teisiniai aspektai. – Kaunas: Technologija, 1999.
18. Kent P. Law of the European Union. 3 ed. Harlow. 2001.
19. Mesonis G. ir kt. Lietuvos konstitucinė teisė. – Vilnius: LTU, 2002.
20. Nugent N. The Government and Politics of the European Union. PALGRAVE MACMILLAN Houndmills, Basingstone, Hampshire RG21 6XS 175 Fifth Avenue, New York, N.Y.10010, 2003.
21. Pagden A. The idea of Europe. From Antiquity to the European Union. – Woodrow Wilson Center Press, 2002.
22. Paulikas V. Europos Sąjungos institucijos ir valdymas. – Vilnius: LTU, 2004.
23. Schackleton.M., Peterson J. The Institutions of the European Union. - Oxford University Press, 2002.
24. Šileikis E. Alternatyvi konstitucinė teisė. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
25. Tatham A. Europos Sąjungos teisė. – Vilnius: Eugrimas, 1999.
26. Varnienė J. Istorija: Civilizacijos, Lietuva, Pasaulis. – Vilnius: Arlila, Leidėjų asociacija BIBLION, 2000.
27. Vitkus G. Europos Sąjunga – enciklopedinis žinynas. – Vilnius: Eugrimas, 2002.
28. Žalimas D., Žaltauskienė – Žalimienė S., Petrauskas Z. ir kt. Tarptautinės organizacijos.– Vilnius: Justitia, 2001.
29. Wallace H., Wallace E. Policy-Making in the EU. – Oxford university press, 2000.

Internetiniai šaltiniai:

30. <http://www.lrs.lt>; prisijungimo laikas 2006-08-12
31. <http://www.lrv.lt>; prisijungimo laikas 2006-09-01
32. <http://www.urm.lt>; prisijungimo laikas 2006-09-24
33. <http://www.mruni.lt>; prisijungimo laikas 2006-10-06
34. <http://www.europa.eu.int>; prisijungimo laikas 2006-10-15
35. <http://curia.eu.int>; prisijungimo laikas 2006-09-14
36. <http://www.europarl.europa.eu>; prisijungimo laikas 2006-10-21
37. <http://lt.wikipedia.org>; prisijungimo laikas 2006-08-12
38. <http://ue.eu.int>; prisijungimo laikas 2006-09-29
39. <http://www.ces.eu.int>; prisijungimo laikas 2006-11-14
40. <http://www.euro.lt>; prisijungimo laikas 2006-11-25

SANTRAUKA

Darbo tema: *Europos Parlamento vidaus veiklos reglamentavimas*

Pagrindinės sąvokos: Europos Parlamentas (*European Parliament*), Europos Parlamento vidaus veiklos taisyklės (*European Parliament Rules of Procedure*), Europos Parlamento Pirmininkas (*European Parliament's President*), Parlamentiniai komitetai (*Parliamentary committees*), Kvestoriai (*Quaestors*), Frakcijos (*Political groups*), Biuras (*Bureau*), Delegacijos (*Delegations*).

Magistro baigiamajame darbe analizuojami Europos Parlamento vidaus veiklos ypatumai, veiklos principai. Nagrinėjami Europos Parlamento struktūriniai padaliniai, kurie yra lyginami su Lietuvos Respublikos Seimo struktūriniais padaliniais. Taip atskleidžiamas Europos Parlamento struktūros sudėtingumas.

Šiame magistro baigiamajame darbe didžiausias dėmesys skiriamas Europos Parlamento vidaus veiklos analizei. Specifinis darbo organizavimas atskleidžiamas, nagrinėjant atskirus Europos Parlamento struktūrinius vienetus: Europos Parlamento Pirmininką, frakcijas, parlamentinius komitetus, biurą, kvestorių kolegiją, delegacijas, generalinį sekretoriatą bei kitus smulkesnius struktūrinius padalinius (vadovybės generalinis direktoratas, vidaus politikos generalinis direktoratas, išorės politikos generalinis direktoratas, personalo generalinis direktoratas, infrastruktūros ir vertimo žodžiu generalinio direktoratas, finansų generalinis direktoratas, teisės tarnyba). Trečioje darbo dalyje Europos Parlamento struktūra lyginama su Lietuvos Respublikos Seimo struktūra. Taip atskleidžiamas Europos Parlamento struktūros sudėtingumas. Atkreipiamas dėmesys, kad Europos Parlamentas turi daugiau struktūrinių vienetų. LR Seime neegzistuoja kvestoriaus institutas, biuras, pirmininkų konferencija. Savo ruožtu, Europos Parlamente nėra Seniūnų sueigos. Europos Parlamento generalinis sekretoriatas atitinka Seimo kanceliariją. Lyginant Europos Parlamento bei LR Seimo vaidmenį įstatymų leidybos procese, LR Seimas turi įstatymų iniciatyvos teisę, o Europos Parlamentas savarankiškai negali leisti jokių teisės aktų. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados dėl Europos Parlamento vidaus veiklos darbo organizavimo bei pateikiami pasiūlymai dėl efektyvesnio Europos Parlamento vidaus veiklos įgyvendinimo.

SUMMARY

Theme: *The Regulation of the European Parliament's internal Procedure*

Main categories: The European Parliament, European Parliament Rules of Procedure, European Parliament's President, Parliamentary committees, Quaestors, Political groups, Bureau, Delegations.

In this Master thesis we analyze the European Parliament's principles and peculiarities of The internal Procedure and work organization. We deal with the European Parliament's structural Units, which are compared with structural Units of Seimas in the Republic of Lithuania. This comparison shows the complicated European Parliament's structure.

In this Master thesis the main attention is paid to the analysis of the European Parliament's internal procedure and work organization. Furthermore, we study separated structural Units in the European Parliament, such as: the European Parliament's President, Political groups, Parliamentary committees, Bureau, Quaestors, Delegations, Secretariat and other smaller Units (The Directorate – General for the Presidency, The Directorate – General for Internal Policies, The Directorate – General for External Policies, The Directorate – General for Personnel, The Directorate – General for Infrastructure and Interpretation, The Directorate – General for Finance, The Legal Service).

In the third part the European Parliament's structural Units are compared with structural Units of Seimas in the Republic of Lithuania. There are some similarities and differences. This comparison shows the complicated European Parliament's structure. In conclusion, the European Parliament has more structural Units.

At the end of this Master Thesis we make the conclusion and suggestions to ensure better internal work organization in reality in the European Parliament.

PRIEDAS

DARBO TVARKOS TAISYKLĖS

**16-asis leidimas
2006 m. rugsėjis**

Pastaba skaitytojui:

Kai Europos Parlamento darbo tvarkos taisyklėse nurodoma į vyriškos lyties asmenį, ši nuoroda taip pat reiškia ir moteriškos lyties asmenį bei atvirkščiai, nebent iš konteksto aišku, kad yra priešingai. Tekstas, išspausdintas kursyvu, yra straipsnio išaiškinimas (pagal 180 straipsnį).

TURINYS

I ANTRAŠTINĖ DALIS PARLAMENTO NARIAI, PARLAMENTO VALDYMO ORGANAI IR FRAKCIJOS

1 SKYRIUS EUROPOS PARLAMENTO NARIAI

- 1 straipsnis Europos Parlamentas
- 2 straipsnis Nepriklausomas mandatas
- 3 straipsnis Įgaliojimų patikrinimas
- 4 straipsnis Europos Parlamento nario įgaliojimų laikas
- 5 straipsnis Privilegijos ir imunitetai
- 6 straipsnis Imuniteto atšaukimas
- 7 straipsnis Su imunitetu susijusios procedūros
- 8 straipsnis Išlaidų kompensavimas ir kitos išmokos
- 9 straipsnis Parlamento narių finansiniai interesai, elgesio normos ir galimybė patekti į Parlamentą
- 10 straipsnis Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekami vidaus tyrimai

2 SKYRIUS PARLAMENTO PAREIGŪNAI

- 11 straipsnis Vyriausias pagal amžių Parlamento narys
- 12 straipsnis Kandidatūros ir bendrosios nuostatos
- 13 straipsnis Pirmininko rinkimai. Sveikinimo kalba
- 14 straipsnis Pirmininko pavaduotojų rinkimai
- 15 straipsnis Kvestorių rinkimai
- 16 straipsnis Kadencijos trukmė
- 17 straipsnis Laisva vieta
- 18 straipsnis Pareigų pasibaigimas pirma laiko

3 SKYRIUS VALDYMO ORGANAI IR JŲ FUNKCIJOS

- 19 straipsnis Parlamento Pirmininko funkcijos
- 20 straipsnis Pirmininko pavaduotojų funkcijos
- 21 straipsnis Biuro sudėtis
- 22 straipsnis Biuro funkcijos
- 23 straipsnis Pirmininkų sueigos sudėtis
- 24 straipsnis Pirmininkų sueigos funkcijos
- 25 straipsnis Kvestorių funkcijos
- 26 straipsnis Komitetų pirmininkų sueiga
- 27 straipsnis Delegacijų pirmininkų sueiga
- 28 straipsnis Biuro ir pirmininkų sueigos sprendimų viešumas

4 SKYRIUS FRAKCIJOS

- 29 straipsnis Frakcijų kūrimas

- 30 straipsnis Frakcijų veikla ir teisinė padėtis
- 31 straipsnis Nepriklausomi Parlamento nariai
- 32 straipsnis Vietų pasiskirstymas posėdžių salėje

II ANTRAŠTINĖ DALIS TEISĖS AKTŲ LEIDYBOS, BIUDŽETINĖS IR KITOS PROCEDŪROS

1 SKYRIUS TEISĖS AKTŲ LEIDYBOS PROCEDŪROS: BENDROSIOS NUOSTATOS

- 33 straipsnis Komisijos teisės aktų leidybos ir darbų programa
- 34 straipsnis Tyrimas dėl pagrindinių teisių, subsidiarumo ir proporcingumo principų laikymosi, teisinės valstybės ir finansinių padarinių
- 35 straipsnis Teisinio pagrindo patikrinimas
- 36 straipsnis Finansinio suderinamumo patikrinimas
- 37 straipsnis Parlamento galimybė susipažinti su dokumentais ir informacijos jam teikimas
- 38 straipsnis Atstovavimas Parlamentui Tarybos posėdžiuose
- 39 straipsnis EB sutarties 192 straipsnyje numatyta iniciatyva
- 40 straipsnis Teisės aktų leidybos dokumentų nagrinėjimas
- 41 straipsnis Konsultacija dėl valstybės narės pateiktų iniciatyvų

2 SKYRIUS PROCEDŪRA KOMITETE

- 42 straipsnis Su teisės aktų leidyba susiję pranešimai
- 43 straipsnis Supaprastinta procedūra
- 44 straipsnis Su teisės aktų leidyba nesusiję pranešimai
- 45 straipsnis Pranešimai savo iniciatyva
- 46 straipsnis Komitetų nuomonės
- 47 straipsnis Glaudesnis bendradarbiavimas tarp komitetų
- 48 straipsnis Pranešimų rengimas

3 SKYRIUS PIRMASIS SVARSTYMAS

Nagrinėjimo komitete etapas

- 49 straipsnis Komisijos pasiūlymo keitimas
- 50 straipsnis Komisijos ir Tarybos pozicija dėl pakeitimų

Svarstymo plenariniame posėdyje etapas

- 51 straipsnis Pirmojo svarstymo pabaiga
- 52 straipsnis Komisijos pasiūlymo atmetimas
- 53 straipsnis Komisijos pasiūlymo pakeitimų priėmimas

Tolesni veiksmai

- 54 straipsnis Tolesni veiksmai Parlamentui pateikus nuomonę
- 55 straipsnis Pakartotinis pasiūlymo pateikimas Parlamentui
- 56 straipsnis 1975 metų bendroje deklaracijoje numatyta derinimo procedūra

4 SKYRIUS ANTRASIS SVARSTYMAS

Nagrinėjimo komitete etapas

- 57 straipsnis Pranešimas apie Tarybos bendrąją poziciją
- 58 straipsnis Terminų pratęsimas
- 59 straipsnis Bendrosios pozicijos perdavimas atsakingam komitetui ir nagrinėjimo komitete procedūra

Svarstymo plenariniame posėdyje etapas

- 60 straipsnis Antrojo svarstymo pabaiga
- 61 straipsnis Tarybos bendrosios pozicijos atmetimas
- 62 straipsnis Tarybos bendrosios pozicijos pakeitimai

5 SKYRIUS TREČIASIS SVARSTYMAS

Taikinimas

63 straipsnis Taikinimo komiteto sukvietimas

64 straipsnis Delegacija Taikinimo komitete

Svarstyimo plenariniame posėdyje etapas

65 straipsnis Bendras tekstas

6 SKYRIUS TEISĖS AKTŲ LEIDYBOS PROCEDŪROS PABAIGA

66 straipsnis Sutarimas per pirmąjį svarstymą

67 straipsnis Sutarimas per antrąjį svarstymą

68 straipsnis Priimtų teisės aktų pasirašymas

7 SKYRIUS BIUDŽETINĖS PROCEDŪROS

69 straipsnis Bendrasis biudžetas

70 straipsnis Biudžeto įvykdymo patvirtinimo suteikimas Komisijai

71 straipsnis Kitos biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūros

72 straipsnis Parlamento įgaliojimai prižiūrėti biudžeto vykdymą

8 SKYRIUS VIDAUS BIUDŽETINĖS PROCEDŪROS

73 straipsnis Parlamento sąmata

74 straipsnis Įgaliojimai dėl išlaidų

9 SKYRIUS PRITARIMO PROCEDŪRA

75 straipsnis Pritarimo procedūra

10 SKYRIUS GLAUDESNIS BENDRADARBIAVIMAS

76 straipsnis Procedūros Parlamente

11 SKYRIUS KITOS PROCEDŪROS

77 straipsnis Nuomonių teikimo procedūra, remiantis EB sutarties 122 straipsniu

78 straipsnis Su socialiniu dialogu susijusios procedūros

79 straipsnis Su savanoriškų susitarimų nagrinėjimu susijusios procedūros

80 straipsnis Kodifikavimas

81 straipsnis Įgyvendinimo nuostatos

12 SKYRIUS SUTARTYS IR TARPTAUTINIAI SUSITARIMAI

82 straipsnis Stojimo sutartys

83 straipsnis Tarptautiniai susitarimai

84 straipsnis Procedūros pagal EB sutarties 300 straipsnio nuostatas dėl laikino tarptautinių susitarimų taikymo ar jų sustabdymo arba dėl Bendrijos pozicijos nustatymo tarptautiniu susitarimu įkurtoje institucijoje

13 SKYRIUS ATSTOVAVIMAS SAJUNGAI UŽSIENYJE IR BENDRA UŽSIENIO IR SAUGUMO POLITIKA

85 straipsnis Vyriausiojo įgaliotinio bendrai užsienio ir saugumo politikai skyrimas

86 straipsnis Specialių įgaliotinių bendrai užsienio ir saugumo politikai skyrimas

87 straipsnis Vyriausiojo įgaliotinio bendrai užsienio ir saugumo politikai bei kitų specialių įgaliotinių pareiškimai

88 straipsnis Tarptautinis atstovavimas

89 straipsnis Konsultavimasis su Parlamentu ir informacijos jam teikimas bendros užsienio ir saugumo politikos klausimais

90 straipsnis Rekomendacijos bendros užsienio ir saugumo politikos klausimais

91 straipsnis Žmogaus teisių pažeidimai

14 SKYRIUS POLICIJOS IR TEISMINIS BENDRADARBIAVIMAS BAUDŽIAMOSIOSE BYLOSE

92 straipsnis Informacijos apie policijos ir teisminį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose teikimas Parlamentui

93 straipsnis Konsultavimasis su Parlamentu dėl policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose

94 straipsnis Rekomendacijos dėl policijos ir teismo bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose

15 SKYRIUS PAGRINDINIŲ PRINCIPŲ PAŽEIDIMAI

95 straipsnis Pažeidimo konstatavimas

III ANTRAŠTINĖ DALIS VEIKLOS SKAIDRUMAS

96 straipsnis Parlamento veiklos skaidrumas

97 straipsnis Visuomenės teisė susipažinti su dokumentais

IV ANTRAŠTINĖ DALIS SANTYKIAI SU KITOMIS INSTITUCIJOMIS IR ORGANAIŠ

1 SKYRIUS PASKYRIMAI

98 straipsnis Komisijos pirmininko rinkimai

99 straipsnis Komisijos rinkimai

100 straipsnis Siūlymas pareikšti nepasitikėjimą Komisija

101 straipsnis Audito Rūmų narių skyrimas

102 straipsnis Europos centrinio banko vykdomosios valdybos narių skyrimas

2 SKYRIUS PAREIŠKIMAI

103 straipsnis Komisijos, Tarybos ir Europos Vadovų Tarybos pareiškimai

104 straipsnis Komisijos sprendimų paaiškinimai

105 straipsnis Audito Rūmų pareiškimai

106 straipsnis Europos centrinio banko pareiškimai

107 straipsnis Rekomendacijos dėl ekonominės politikos bendrų gairių

3 SKYRIUS KLAUSIMAI TARYBAI, KOMISIJAI IR EUROPOS CENTRINIAM BANKUI

108 straipsnis Klausimai, į kuriuos atsakoma žodžiu ir dėl kurių diskutuojama

109 straipsnis Klausimų valanda

110 straipsnis Klausimai, į kuriuos atsakoma raštu

111 straipsnis Klausimai Europos centriniam bankui, į kuriuos atsakoma raštu

4 SKYRIUS KITŲ INSTITUCIJŲ PRANEŠIMAI

112 straipsnis Metiniai pranešimai ir kiti kitų institucijų pranešimai

5 SKYRIUS REZOLIUCIJOS IR REKOMENDACIJOS

113 straipsnis Pasiūlymai dėl rezoliucijų

114 straipsnis Rekomendacijos Tarybai

115 straipsnis Diskusijos dėl žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės pažeidimo atveju

116 straipsnis Rašytiniai pareiškimai

117 straipsnis Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto konsultacijos

118 straipsnis Regionų komiteto konsultacijos

119 straipsnis Prašymai Europos agentūroms

6 SKYRIUS TARPINSTITUCINIAI SUSITARIMAI

120 straipsnis Tarpinstituciniai susitarimai

7 SKYRIUS KREIPIMASIS Į TEISINGUMO TEISMĄ

121 straipsnis Ieškiniai Teisingumo Teismui

122 straipsnis Tarybos neveikimo padariniai po to, kai buvo pritarta jos bendrajai pozicijai pagal bendradarbiavimo procedūrą

V ANTRAŠTINĖ DALIS RYŠIAI SU NACIONALINIAIS PARLAMENTAIS

123 straipsnis Keitimasis informacija, bendravimas ir abipusė pagalba

124 straipsnis Europos reikalų komitetų konferencija (COSAC)

125 straipsnis Parlamentų konferencija

VI ANTRAŠTINĖ DALIS SESIJOS 1 SKYRIUS PARLAMENTO SESIJOS

126 straipsnis Parlamento kadencija, sesijos, mėnesinės sesijos, posėdžiai

127 straipsnis Parlamento sukvietimas

128 straipsnis Posėdžių vieta

129 straipsnis Dalyvavimas posėdžiuose

2 SKYRIUS PARLAMENTO DARBO TVARKA

130 straipsnis Darbotvarkės projektas

131 straipsnis Procedūra be svarstymo ir be pakeitimų

132 straipsnis Darbotvarkės priėmimas ir jos keitimas

133 straipsnis Neeilinės diskusijos

134 straipsnis Skubos tvarka

135 straipsnis Bendros diskusijos

136 straipsnis Terminai

3 SKYRIUS BENDRA POSĖDŽIŲ ORGANIZAVIMO TVARKA

137 straipsnis Įėjimas į posėdžių salę

138 straipsnis Kalbos

139 straipsnis Pereinamosios nuostatos

140 straipsnis Dokumentų išdalijimas

141 straipsnis Žodžio suteikimas ir kalbų turinys

142 straipsnis Kalbėjimo laiko paskirstymas

143 straipsnis Kalbėtojų sąrašas

144 straipsnis Vienos minutės kalbos

145 straipsnis Pareiškimai asmeniniu klausimu

4 SKYRIUS PRIEMONĖS, KURIOS TAIKOMOS, KAI NESILAIKOMA ELGESIO NORMŲ

146 straipsnis Neatidėliotinos priemonės

147 straipsnis Nuobaudos

148 straipsnis Vidaus apskundimo tvarka

5 SKYRIUS KVORUMAS IR BALSAVIMAS

149 straipsnis Kvorumas

150 straipsnis Pakeitimų pateikimas ir jų pristatymas

151 straipsnis Pakeitimų priimtinumai

- 152 straipsnis Balsavimo procedūra
- 153 straipsnis Balsų pasiskirstymas po lygiai
- 154 straipsnis Balsavimo principai
- 155 straipsnis Balsavimo dėl pakeitimų tvarka
- 156 straipsnis Plenarinio posėdžio metu pateiktų pakeitimų nagrinėjimas komitete
- 157 straipsnis Balsavimas dalimis
- 158 straipsnis Balsavimo teisė
- 159 straipsnis Balsavimas
- 160 straipsnis Vardinis balsavimas
- 161 straipsnis Elektroninis balsavimas
- 162 straipsnis Slaptas balsavimas
- 163 straipsnis Paaškinimai dėl balsavimo
- 164 straipsnis Balsavimo užginčijimas

6 SKYRIUS PAREIŠKIMAI DĖL PROCEDŪROS

- 165 straipsnis Pasiūlymai dėl procedūros
- 166 straipsnis Pareiškimai dėl darbo tvarkos
- 167 straipsnis Klausimo priimtinumai
- 168 straipsnis Klausimo gražinimas komitetui
- 169 straipsnis Diskusijų pabaiga
- 170 straipsnis Diskusijos ar balsavimo atidėjimas
- 171 straipsnis Posėdžio sustabdymas arba pabaiga

7 SKYRIUS PARLAMENTO VEIKLOS VIEŠUMAS

- 172 straipsnis Posėdžio protokolas
- 173 straipsnis Stenograma

VII ANTRAŠTINĖ DALIS KOMITETAIR DELEGACIJOS 1 SKYRIUS KOMITETAIR: SUDARYMAS IR ĮGALIOJIMAI

- 174 straipsnis Nuolatinių komitetų sudarymas
- 175 straipsnis Laikinių komitetų sudarymas
- 176 straipsnis Tyrimo komitetai
- 177 straipsnis Komitetų sudėtis
- 178 straipsnis Pavaduojantys nariai
- 179 straipsnis Komitetų funkcijos
- 180 straipsnis Už įgaliojimų patikrinimą atsakingas komitetas
- 181 straipsnis Pakomitečiai
- 182 straipsnis Komiteto biuras

2 SKYRIUS KOMITETAIR: DARBO TVARKA

- 183 straipsnis Komitetų posėdžiai
- 184 straipsnis Komitetų posėdžių protokolai
- 185 straipsnis Balsavimas komitete
- 186 straipsnis Komitetuose taikytinos plenarinio posėdžio nuostatos
- 187 straipsnis Klausimų valanda komitete

3 SKYRIUS TARPPARLAMENTINĖS DELEGACIJOS

- 188 straipsnis Tarpparlamentinių delegacijų sudarymas ir jų įgaliojimai
- 189 straipsnis Bendradarbiavimas su Europos Tarybos Parlamentine Asamblėja
- 190 straipsnis Jungtiniai parlamentiniai komitetai

VIII ANTRAŠTINĖ DALIS PETICIJOS

- 191 straipsnis Teisė pateikti peticijas
- 192 straipsnis Peticijų nagrinėjimas
- 193 straipsnis Peticijų viešumas

IX ANTRAŠTINĖ DALIS OMBUDSMENAS

- 194 straipsnis Ombudsmeno paskyrimas
- 195 straipsnis Ombudsmeno veikla
- 196 straipsnis Ombudsmeno atleidimas iš pareigų

X ANTRAŠTINĖ DALIS PARLAMENTO GENERALINIS SEKRETORIATAS

- 197 straipsnis Generalinis sekretoriatas

XI ANTRAŠTINĖ DALIS SU EUROPOS POLITINĖMIS PARTIJOMIS SUSIJĘ ĮGALIOJIMAI

- 198 Straipsnis Pirmininko įgaliojimai
- 199 Straipsnis Biuro įgaliojimai
- 200 Straipsnis Atsakingo komiteto įgaliojimai ir Parlamento įgaliojimai plenarinės sesijos metu

XII ANTRAŠTINĖ DALIS DARBO TVARKOS TAISYKLIŲ TAIKYMAS IR KEITIMAS

- 201 straipsnis Darbo tvarkos taisyklių taikymas
- 202 straipsnis Darbo tvarkos taisyklių keitimas

XIII ANTRAŠTINĖ DALIS ĮVAIRIOS NUOSTATOS

- 203 straipsnis Nebaigti klausimai
- 204 straipsnis Priedų struktūra
- I PRIEDAS 9 straipsnio 1 dalies taikymą reglamentuojančios nuostatos: skaidrumas ir Parlamento narių finansiniai interesai
- II PRIEDAS 109 straipsnyje numatytos klausimų valandos organizavimo tvarka
- III PRIEDAS Nurodymai ir bendri principai, taikytini parenkant į darbotvarkę įrašytinus klausimus 115 straipsnyje numatytoms diskusijoms dėl žmogaus teisių, demokratijos ir teisinės valstybės pažeidimo atvejų
- IV PRIEDAS Europos Sąjungos bendrojo biudžeto ir papildomų biudžetų svarstymui taikytinos procedūros
- V PRIEDAS Procedūra, taikytina sprendimų dėl biudžeto įvykdymo patvirtinimo svarstymui ir priėmimui
- VI PRIEDAS Nuolatinųjų komitetų įgaliojimai ir veiklos kryptys
- VII PRIEDAS Konfidencialūs ir slapto pobūdžio dokumentai bei informacija
- VIII PRIEDAS Išsamios Parlamento naudojimąsi tyrimo teise reglamentuojančios nuostatos
- IX PRIEDAS 9 straipsnio 4 dalies taikymą reglamentuojančios nuostatos: lobistų veikla Parlamente
- X PRIEDAS Ombudsmeno pareigų atlikimas
- XI PRIEDAS Vidaus tyrimai, susiję su Bendrijos interesams kenkiančio sukčiavimo, korupcijos ir bet kurios kitos neteisėtos veiklos prevencija
- XII PRIEDAS Komisijai suteiktų įgyvendinimo įgaliojimų vykdymas
- XIII PRIEDAS Pamatinis susitarimas dėl Europos Parlamento ir Komisijos santykių
- XIV PRIEDAS (Išbrauktas)
- XV PRIEDAS Parlamento dokumentų, su kuriais galima tiesiogiai susipažinti jų registre, sąrašas
- XVI PRIEDAS Reglamentas (EB) Nr. 1049/2001 dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais
- XVIa PRIEDAS Parlamento narių elgesio normų aiškinimo gairės